

Profesionalno sagorijevanje, motivacija i materijalizam kod košarkaša i nogometaša

Parčina, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:314018>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Mia Parčina

**Profesionalno sagorijevanje, motivacija i
materijalizam kod košarkaša i nogometaša**

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Profesionalno sagorijevanje, motivacija i materijalizam kod košarkaša i nogometaša

Diplomski rad

Student/ica:
Mia Parčina

Mentor/ica:
Red. prof. dr. sc. Izabela Sorić

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mia Parčina**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Profesionalno sagorijevanje, motivacija i materijalizam kod košarkaša i nogometaša** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Povijest psihologije sporta.....	1
1.2 Profesionalno sagorijevanje	2
1.2.1 Čimbenici koji utječu na doživljaj sagorijevanja.....	4
1.2.2 Modeli sportskog sagorijevanja	5
1.3 Motivacija u sportu.....	8
1.3.1 Intrinzična motivacija.....	8
1.3.2 Ekstrinzična motivacija.....	9
1.3.3 Teorije motivacije.....	9
1.3.4 Teorija samodeterminacije	9
1.3.5 Motivacijska klima u sportu	10
1.4 Materijalizam.....	11
1.4.1 Borba s problemom materijalizma u sportu	14
2.4.1. Sudionici	16
2.4.2. Mjerni instrumenti	16
Skala kvalitete motivacije sportaša (Senjanin, 2001)	16
Upitnik profesionalnog sagorijevanja sportaša (Bortas, 2017).....	17
Skala materijalističke vrijednosti (Kaliterna Lipovčan, Prizmić-Larsen i Brkljačić, 2015)	18
2.4.3. Postupak	18
3 REZULTATI	19
3.1 Ispitivanje faktorske valjanosti i pouzdanosti korištenih mjernih instrumenata.....	19
3.1.1 Faktorska valjanost.....	19
3.1.2 Analize unutarnje pouzdanost korištenih mjernih instrumenata.....	23
3.2 Deskriptivna statistika.....	24
3.3 Odnosi između broja godina bavljenja sportom, autonomne i kontrolirane regulacije, materijalizma, zadovoljstva ugovorom i sagorijevanja.....	25
3.4 Razlike u motivaciji i profesionalnom sagorijevanju s obzirom na tip sporta.....	26
3.5 Rezultati multiplih regresijskih analiza.....	26
4 RASPRAVA	29
5 ZAKLJUČCI	36
6 LITERATURA	37

Profesionalno sagorijevanje, motivacija i materijalizam kod košarkaša i nogometaša

Sažetak

Sportska psihologija postaje sve popularnija u posljednje vrijeme te zbog toga raste i interes istraživača za ispitivanjem mnogih aspekata sportske psihologije. Profesionalno, to jest sportsko sagorijevanje definira se kao psihofiziološka reakcija do koje dolazi uslijed neefektivnog truda kako bi se postigli zadani ciljevi sportskog natjecanja ili treninga. Razna istraživanja na ovu temu pokazuju kako su emocije, motivacija i sagorijevanje usko povezani. U posljednjih nekoliko godina često se proučava odnos motivacije i sportskog sagorijevanja, a rezultati istraživanja upućuju na određenu razinu povezanosti između kontrolirane i autonomne regulacije motivacije i sagorijevanja. Osim navedenih stavki, u posljednje vrijeme sve veću ulogu u sportu ima i materijalizam. Budući da su ulaganja u sport u stalnom porastu, materijalizam kod pojedinih sportaša postaje sve izraženiji konstrukt. Obzirom na navedene podatke, cilj istraživanja bio je ispitati različite oblike regulacije motivacije, profesionalno sagorijevanje te materijalizam kod profesionalnih košarkaša i nogometaša. Osim navedenih varijabli u istraživanju su također ispitane neke varijable za koje se pretpostavilo da bi mogle igrati ulogu u objašnjenju spomenutih konstrukata. To su: broj godina provedenih u profesionalnom sportu te zadovoljstvo profesionalnim ugovorom. U istraživanju je sudjelovalo 112 sudionika od kojih je 58 profesionalnih košarkaša koji nastupaju u Premijer ligi, te 54 profesionalna nogometaša koji nastupaju u 1. HNL. Za ispitivanje profesionalnog sagorijevanja koristila se hrvatska verzija upitnika Athlete burnout questionnaire (Raedeke i Smith, 2001). Motivacija je ispitivana hrvatskom verzijom Exercise Self-Regulation Scale (SRQ-E; Ryan i Connell, 1989), dok se za ispitivanje materijalizma koristila skraćena verzija Material Value Scale (Richins i Dawsons, 1992), adaptirana na hrvatski jezik. Utvrđena je pozitivna povezanost broja godina i negativna povezanost zadovoljstva ugovorom s razinom sagorijevanja. Također je potvrđena pozitivna povezanost kontrolirane regulacije sa stupnjem materijalizma. Nisu utvrđene razlike između nogometaša i košarkaša po pitanju razine sagorijevanje i različitih dimenzija motivacije. Ispitivanjem seta prediktora materijalizma, broja godina u sportu i zadovoljstva profesionalnim ugovorom u objašnjenju sagorijevanja i kontrolirane regulacije, utvrđen je njihov značajan doprinos. S druge strane, nije utvrđen značajan doprinos seta prediktora u objašnjenju autonomne regulacije.

Ključne riječi: materijalizam, motivacija, sport, profesionalno sagorijevanje

Professional burnout, motivation and materialism in basketball and soccer players

Summary

Sports psychology is becoming more and more popular nowadays. Professional or sports burnout is a psychophysiological reaction that is the result of an ineffective effort to achieve the set goals of a sports competition or training. Various studies on this topic show that emotions, motivation and burnout are closely related. Also very important is the relationship between motivation and sports burnout, which has been often studied by sports psychologists in recent years, and research results show that there is a connection between the level of autonomous and controlled motivational regulations and burnout. In addition to the above mentioned items, materialism has recently played an increasingly important role in sports. Since investments in sports are constantly increasing, materialism among individual athletes is becoming an increasingly pronounced construct. Considering all the above, the goal of this research was to examine different forms of motivation, professional burnout and materialism in professional basketball and soccer players. In addition to the mentioned variables, the research also examines some variables that were assumed to play a role in the explanation of the mentioned constructs. These are: the number of years spent in professional sports and satisfaction with the professional contract. 112 participants took part in the research, of which 58 are professional basketball players who play in the Premier League, and 54 professional football players who play in the 1st HNL. The Croatian version of Professional Burnout Questionnaire of Athletes was used to examine professional burnout. Motivation was examined with Croatian version of the Athlete Motivation Quality Scale, while the Croatian version Materialistic Value Scale was used to examine materialism. A positive relationship between the number of years and a negative relationship between satisfaction with the contract and the level of burnout was determined. The connection of controlled regulation with the degree of materialism was also confirmed. No differences were found between soccer players and basketball players regarding the level of burnout and different dimensions of motivation. Examining the set of predictors of materialism, number of years in sport and satisfaction with the professional contract in the explanation of controlled regulation and burnout, their significant contribution was determined. On the other hand, no significant contribution of the set of predictors in the explanation of autonomous regulation was found.

Key words: materialism, motivation, sports, professional burnout

1. UVOD

Cox (2005) navodi da je sportska psihologija grana znanstvene psihologije te da ona podrazumijeva primjenu određenih psiholoških znanja i načela u okvirima pojedinog sporta ili fizičke aktivnosti. Ta načela se koriste kada se želi poboljšati učinkovitost u određenom sportu, tj. kada se žele popraviti sportski rezultati. Međutim, sportski psiholog nije zainteresiran samo za rezultate, on također u sportu vidi potencijalni izvor sreće i ispunjenja za sportaše.

Gledano u cjelini, psihologija sporta je područje koje je posvećeno poboljšanju nastupa sportaša te socijalno-psihološkim aspektima ljudskog djelovanja (Cox, 2005).

Bosnar i Balent (2009) ukazuju na to da je sportska psihologija jedna od grana primijenjene psihologije. To znači da je psihologija sporta istovremeno i znanstvena disciplina i profesija koja se primjenjuje u praksi.

Psihologija sporta je, kao dio psihološke znanosti i segment multidisciplinarnog područja u okviru znanosti o sportu, doživjela velike promjene na planu orijentacije u proučavanju psihološke konotacije sportske djelatnosti (Barjaktarević, 2004).

1.1. Povijest psihologije sporta

Područje proučavanja psihologije sporta vrlo je mlado te se još uvijek razvija. Godine 1897. Norman Triplett napravio je prvi izvještaj o primjeru povijesnog istraživanja u psihologiji sporta. Triplettov izvještaj temeljio se na terenskom istraživanju te drugim podacima, a analizirao je postignuće biciklista u uvjetima socijalne facilitacije. Bilo je to prvo istraživanje u povijesti psihologije sporta (Cox, 2005).

Coleman Roberts Griffith često se spominje kao otac psihologije sporta u Americi. Godine 1925. Griffith je utemeljio prvi laboratorij psihologije sporta na Sveučilištu u Illinoisu. U dužem vremenskom periodu proučavao je prirodu psihomotoričkih vještina, motoričko učenje te odnos među motoričkog postignuća i karakteristika ličnosti (Cox, 2005).

Tek 1960-ih godina se psihologija sporta počinje pojavljivati kao zasebno područje. Nakon Drugog svjetskog rata se na američkim sveučilištima počinju davati tečajevi u matičnom području motoričkog učenja. Istaknuli su se: Franklin M. Henry (Sveučilište u Kaliforniji),

Arthur Salter-Hammel (Sveučilište u Indijani) te John Lawther (Pensilvanijsko državno sveučilište) (Cox, 2005).

Slijedeći vrlo važan događaj u povijesti psihologije sporta bio je objavljivanje knjige „Problematicni sportaši i kako se s njima nositi“, a autori su bili Thomas Tutk i Bruce Oglivie. Navedeni autori su također objavili i upitnik ličnosti za sportaše (Sportski upitnik motivacije) koji je popularan među sportašima i trenerima. Bruce Oglivie se navodi kao otac psihologije sporta u praksi. Nakon 1960-ih godina nastao je velik broj stručnih organizacija psihologije sporta. Godine 1965. u Rimu je osnovano Međunarodno društvo psihologije sporta (International Society of Sport Psychology ISSP). Tada se počinju objavljivati Međunarodni časopis psihologije sporta (International Journal of Sport Psychology) i Sportski psiholog (The Sport Psychologist). Svrha ISSP-a bila je promicanje i širenje informacija o psihologiji sporta u praksi diljem svijeta.

U Hrvatskoj su sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća nosioci istraživanja s područja sportske psihologije bili na Fakultetu za fizičku kulturu u Zagrebu, a danas je to Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Istraživanja su bila okupljena oko priznatog znanstvenika i nekadašnjeg sportaša profesora Konstantina Momirovića. U današnje vrijeme najveći broj radova s područja sportske psihologije u Hrvatskoj dolazi s Kineziološkog fakulteta u Zagrebu (Bosnar i Balent, 2009).

1.2 Profesionalno sagorijevanje

Sport je jedna od aktivnosti kojom se ljudi bave, a koja često dovodi do situacija koje u ljudima bude više ili manje intenzivna emocionalna stanja. Ova stanja mogu biti percipirana kao pozitivna ili negativna (Drenovac, 2007), te mogu imati različite posljedice na dobrobit sportaša.

Sindrom profesionalnog sagorijevanja sve se češće upotrebljava i ispituje u području sporta i sportske psihologije. Sindrom je to koji rezultira značajnim padom u sportskim izvedbama, nezadovoljstvom sportaša te u konačnici i povlačenjem iz svijeta sporta (Bortas, 2017).

Sportsko sagorijevanje definira se kao psihofiziološka reakcija do koje dolazi zbog neučinkovitog truda za postizanje određenog rezultata ili savladavanja neke aktivnosti na treninzima i natjecanjima. Emocionalna i psihička izmorenost, osjećaj nedovoljnog postignuća te devaluacija sporta karakteriziraju konstrukt sagorijevanja (Raedeke, 1997).

Drenovac (2007) je najjednostavnije opisao sportsko sagorijevanje kao reakciju sportaša na kronični stres.

Sportsko sagorijevanje sindrom je koji je uzrokovan kada je sportaš kontinuirano izložen velikoj količini stresa, a taj stres je povezan s izvedbom u nekoj sportskoj aktivnosti. Sagorijevanje karakteriziraju emocionalna i fizička iscrpljenost, a pojavljuje se i snižena razina funkcioniranja (Hardy i sur., 1996).

U literaturi se navode tri dimenzije profesionalnog sagorijevanja (Maslach i sur., 2001): emocionalna iscrpljenost, osjećaj nedovoljne sportske efikasnosti te depersonalizacija. Emocionalna iscrpljenost podrazumijeva osjećaj umora i iscrpljenosti zbog preopterećenja radnim zadacima (Rakovec-Felser, 2011), dok se depersonalizacija odnosi na razvoj negativnih stavova o poslu i cjelokupnom radnom okruženju (Kovacs, 2010)

Obzirom na navedenu podjelu možemo vidjeti da profesionalno sagorijevanje obuhvaća fizičke, mentalne te emocionalne komponente. Odnosno, pojedinac na sve navedene načine može reagirati ukoliko je često izložen visokim razinama stresa na svom radnom mjestu, pa tako i u sportu (Maslach i sur., 2001). Također, važno je razumjeti da sagorijevanje nije trenutačna reakcija već proces koji traje i razvija se kroz duži vremenski period, a rezultira promjenom kako emocija, tako i stavova prema poslu i svime onime što je usko vezano uz njega. U primjeru sportaša ta se promjena može očitovati promjenom stavova i emocija prema trenerima, utakmicama, treninzima ili pak sportskim kolegama (Pousette, 2001).

Posljedice koje se javljaju su nisko samopouzdanje, emocionalna i fizička iscrpljenost, izostanak povoljnih rezultata na natjecanjima te depersonalizacija koja nastaje zbog iscrpljenosti (Weinberg i Gould, 2003). Također, dolazi do razvoja razdražljivosti, stresa te raznih negativnih afekata (Gustafsson i sur., 2008).

Smith (1986) ističe kako sportaši koji dožive sagorijevanje navode kako se osjećaju iscrpljeno i bezvoljno, imaju loš san i češće obolijevaju od raznih bolesti te su skloniji sportskim povredama od njihovih kolega. Sagorijevanje dovodi do odustajanja od neke aktivnosti koja je ranije pojedincu pružala osjećaj sreće i ispunjenosti, u ovom slučaju to je sport.

Mnogi autori sagorijevanje proučavaju na temelju motivacije, to jest nedostatka i izostanka iste. Motivaciju čine procesi koji potiču pojedince te usmjeravaju njihovo

ponašanje, drugim riječima ono što ponašanje oblikuje i usmjerava. Samim time se implicira da je ponašanje postojano i intenzivno, da ima određenu moć i što je najvažnije, usredotočeno je na postizanje ili izbjegavanje nekog cilja. Motivi povećavaju vjerojatnost približavanja ili izbjegavanja kod neke osobe.

Sportsko sagorijevanje je uobičajena pojava i kod profesionalnih i kod rekreativnih sportaša. Vrlo je značajno znati kako taj proces funkcionira kako bi se mogle razumjeti brojne sportske karijere te kako bi se mogao objasniti utjecaj sagorijevanja na sportaše te njegove eventualne posljedice. Osim sportašima, to je vrlo važno i sportskim djelatnicima, a posebice sportskim psiholozima (Weinberg i Gould, 2003).

Schaufeli i Buunk (2003) ističu kako je sindrom sagorijevanja povezan s bihevioralnim, afektivnim, motivacijskim, fizičkim te kognitivnim simptomima. Mnoga istraživanja upućuju na to kako su upravo motivacijski procesi povezani sa sagorijevanjem kod sportaša. Zbog toga je za razumijevanje i prevenciju sagorijevanja važno dobro shvatiti ulogu motivacije kod sportaša te odnos same motivacije i sagorijevanja. Upravo na ispitivanje odnosa motivacije i sagorijevanja profesionalnih sportaša biti će usmjereno ovo istraživanje.

1.2.1 Čimbenici koji utječu na doživljaj sagorijevanja

Među najvažnije čimbenike koji utječu na profesionalno sagorijevanje spadaju perfekcionizam i slaganje s trenerom, samosviđanje i samokompetencija te visina ugovora (novčana nagrada). Jowett, Hill, Hall i Curran (2013) tvrde da vrsta motivacije (uzimajući u obzir razinu samoodređenja) ima značajnu ulogu u odnosu perfekcionizma i sagorijevanja. Osobe visoko na perfekcionizmu imaju tendenciju osjećanja neugodnih afektivnih stanja koja su se pokazala kao faktor koji vodi ka povećanju vjerojatnosti sagorijevanja (Jowett i sur., 2013). Rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju na pojavu perfekcionizma kod sportaša prije nego što dođe do sagorijevanja. Sportaši koji imaju slabiji odnos s trenerom, sportaši s nižim razinama samosviđanja i samokompetencije izvještavaju o višim razinama emocionalne i fizičke iscrpljenosti te smanjenom osjećaju postignuća (Bortas, 2017).

Nadalje, sportaši u većini slučajeva pokazuju vrlo visoku razinu fizičke i emocionalne izmorenosti u odnosu na njihove ženske kolege. K tome, kao važniji prediktori emocionalne i

fizičke iscrpljenosti pokazuju se briga i strah od pogreške, smanjen osjećaj postignuća te osobni standardi (Bortas, 2017).

Također, pitanje povezanosti profesionalnog sagorijevanja s godinama koje je sportaš proveo u sportu je dobro poznato u literaturi. Istraživanja su pokazala da se profesionalno sagorijevanje češće javlja kod sportaša koji su imali dulju karijeru (Smith i sur., 2008). Na primjer, istraživanje Raedeke i Smitha (2001) pokazalo je da sportaši s duljom karijerom imaju veći rizik od profesionalnog sagorijevanja u usporedbi s onima koji su novi u sportu.

Jedna od teorija koja objašnjava ovu povezanost je teorija "dosade i iscrpljenosti" u kojoj se objašnjava da sportašima, koji su se dugo bavili sportom, postaje dosadno i postaju iscrpljeni od monotonih treninga i natjecanja (Raedeke i Smith, 2001). Ova teorija se temelji na činjenici da kada sportaši ostaju dugo u istom sportu, oni se suočavaju sa istim izazovima i rutinom, što može dovesti do gubitka entuzijazma i motivacije.

Druga teorija koja objašnjava povezanost profesionalnog sagorijevanja s godinama koje je sportaš proveo u sportu je "stres i iscrpljenost" teorija. Prema ovoj teoriji, dugotrajni stres i iscrpljenost u sportu mogu dovesti do profesionalnog sagorijevanja (Smith i Smoll, 1990). Sportaši koji su se dugo bavili sportom, vjerojatnije su podvrgnuti velikom fizičkom i mentalnom stresu, što može dovesti do iscrpljenosti i sagorijevanja.

Nadalje, povezanost između zadovoljstva profesionalnim ugovorom i razine profesionalnog sagorijevanja ispitana je u istraživanjima koja su pokazala da sportaši koji su zadovoljni svojim profesionalnim ugovorom doživljavaju znatno niže razine profesionalnog sagorijevanja od njihovih kolega koji su nezadovoljni vlastitim profesionalnim ugovorom (Raedeke i Smith, 2001; Shou i sur., 2016). Prema teoriji "percepcije kontrole", oni sportaši koji vjeruju da imaju kontrolu nad svojim profesionalnim ugovorom, manje su skloni profesionalnom sagorijevanju. Ova teorija se temelji na činjenici da sportaši koji percipiraju da imaju kontrolu nad svojim ugovorom, imaju više autonomije i manje su pod stresom, što može smanjiti rizik od profesionalnog sagorijevanja (Shou i sur., 2016; Smith i Smoll, 1990).

1.2.2 Modeli sportskog sagorijevanja

Postoji nekoliko modela sportskog sagorijevanja, a neki od važnijih i istaknutijih su:

- kognitivno-afektivni model stresa i sagorijevanja (*cognitive-affective model of stress and burnout*) (Smith, 1986)
- model negativne reakcije na stres trenažnog procesa (*negative training stress response*)

model) (Silva, 1990)

- model unidimenzionalnog razvoja identiteta i vanjske kontrole (*unidimensional identity development and external control model*) (Coakley, 1992)
- model posvećenosti sportu (*sport commitment model*) (Schmidt i Stein, 1991)
- integrirani model sportskog sagorijevanja (*integrated model*) (Gustafsson i sur., 2011)

Kognitivno-afektivni model stresa i sagorijevanja opisuje proces odvijanja profesionalnog sagorijevanja kod sportaša. Kognitivno-afektivni model pretpostavlja da se proces sagorijevanja odvija prema etapama koje je moguće unaprijed predvidjeti, a svaka pojedina etapa može se razlikovati od sportaša do sportaša budući da na njih utječu osobine ličnosti sportaša i motivacija. Model obuhvaća psihološke (procjena situacije u odnosu na sposobnosti), fiziološke (napetost, umor, besanica) te bihevioralne (nedolazak na trening, propuštanje obaveza, povlačenje iz aktivnosti) komponente (Smith, 1986).

Model negativne reakcije na stres trenažnog procesa pretpostavlja da do sagorijevanja dolazi ukoliko se sportaš ne uspije adekvatno adaptirati na stresne zahtjeve i situacije na koje nailazi u treninzima i u sportu općenito. Budući da u profesionalnom sportu sve više i više sportaša konkurrira za jedno mjesto u momčadi, sportaši često angažiraju privatne trenere koji s njima obavljaju dodatne treninge, a sve s ciljem kako bi što više napredovali i bili što konkurentniji. Međutim, ti dodatni treninzi sa sobom mogu nositi i neke negativne posljedice. Sportaši zbog njih često znaju biti jako umorni i opterećeni, a posljedično tome razvija se i stres, koji se također naziva i stres treniranja. Razvijeni stres ponekad može imati i pozitivan utjecaj na pojedinca. Ukoliko se pojedinac uspije adaptirati na takvu novonastalu situaciju i ukoliko se suoči s njom na pravi način, to može rezultirati poboljšanjem onih aspekata koji su u njegovoj igri bili najslabiji. Ukoliko se pojedinac ne uspije na pravi način prilagoditi stresnoj situaciji, dolazi do psihičke i fizičke istrošenosti te u konačnici i do sagorijevanja (Silva, 1990).

Model unidimenzionalnog razvoja i vanjske kontrole ima specifično viđenje toga kako dolazi do profesionalnog sagorijevanja kod sportaša. Budući da sport zahtjeva velike žrtve i odricanja, jasno definirana pravila kojih se sportaš treba pridržavati te unaprijed poznat raspored svih sportaševih obaveza, to ostavlja malo prostora za spontanost i slobodno vrijeme. Ta visoka strukturiranost života i apsolutna podređenost sportu često znače da ostali segmenti života pate. Odnosno, pojedinac se često razvija samo u jednom pravcu, onom sportskom. Obzirom da većina sportaša u svijet sporta ulazi vrlo rano, to podrazumijeva da se neki drugi segmenti njihova života kao što su obrazovanje ili socijalni život kod njih ne razvijaju jednako

kvalitetno kao kod njihovih vršnjaka. Zbog te ograničenosti na jedno životno područje, pojavljuje se izraz „unidimenzionalan razvoj identiteta“ (Coakley, 1992).

Model posvećenosti sportu još jedan je u nizu modela koji proučava sportsko sagorijevanje. Svaki profesionalni sport podrazumijeva puno ulaganja, žrtvi, prilagodbi i odricanja. Ulozi su razni; novac, trud, vrijeme. Pojedinaac ulaže i u samog sebe, ali i u raznu opremu, rekvizite, trenere, fizioterapeute, putovanja i ostale sadržaje koji su povezani s njegovom karijerom i samim sportom. Svako ozbiljno bavljenje sportom ima svoje prednosti i svoje nedostatke, odnosno nagrade i cijene. Neke od nagrada koje pojedinac može dobiti u zamjenu za svoj trud su: razni trofeji i nagrade, društveni prestiž i prepoznatljiv društveni status, unutarnje zadovoljstvo, priznanje obitelji i okoline kao i mnoge druge vrijedne stvari, bilo da su materijalne ili nematerijalne. U drugu ruku, cijena podrazumijeva vrijeme uloženo u sport, eventualne ozljede ili neuspjeh, anksioznost i mnoge druge neugodne emocije koje pojedinac može doživjeti. Ovaj model pretpostavlja da postoje dva temeljna razloga zbog kojih osoba ulazi u svijet sporta. Prvi se odnosi na osobnu, unutarnju satisfakciju sportaša, a drugi je nevoljko odustajanje od sporta, posebice onda kada je u njegovu karijeru već puno uloženo (Schmidt i Stein, 1991).

Gustafsson i suradnici (2011) predlažu model koji obuhvaća i povezuje prethodno navedene modele. Njihov integrirani model sportskog sagorijevanja sagledava širu sliku te se u model uvrštavaju faktori ličnosti, antecedenti i razni okolinski faktori. Model je praktičan jer zbog svoje širine omogućava kontrolu brojnih varijabli u psihologijskoj praksi. Primjer antecedenta u integriranom modelu moglo bi biti zahtjevno i naporno treniranje te manjak vremena za odmor i relaksaciju. To posljedično vodi do povećanja stresa, pada motivacije te osjećaja nezadovoljstva kod sportaša, što su prvi znakovi pojave profesionalnog sagorijevanja. Također, određene karakteristike ličnosti, kao što su percepcija smanjene kontrole nad situacijom te nedovoljno kvalitetno razvijene vještine suočavanja s problemom povećavaju vjerojatnost razvoja sagorijevanja. Takve okolnosti često dovode do devaluacije sporta te ponekad i do odustajanja od profesionalne karijere.

1.3 Motivacija u sportu

Mnogi autori definiraju motivaciju u sportu i opisuju što se zapravo događa kada je sportaš motiviran ili nije motiviran za postignućem.

Cox (2005) navodi da je motivacija za postignućem predispozicija pristupanju ili izbjegavanju natjecateljske situacije. U sportu se kroz godine pojavljivao velik broj sportaša koji su se isticali zbog unutarnje želje za pobjedom i dokazivanjem, unatoč možda i slabijim tjelesnim predispozicijama kao što su na primjer snaga i veličina. Uspješni sportaši svoj uspjeh pripisuju intenzivnoj unutarnjoj želji za postizanjem uspjeha te teškim naporima kako bi ga ostvarili.

Kada se govori o motivaciji, važno je spomenuti kako su unutarnje potrebe pokretači koji motiviraju sportaše da posvete velik dio svog života postizanju cilja. Teorija potreba je teorija motivacije koja pretpostavlja kako je motivacija usko povezana sa željom za zadovoljavanjem ili čak smanjenjem unutarnjih potreba. U sportskom slučaju, potreba može biti postajanje velikom atletskom zvijezdom u Americi ili uključenje u nogometnu ili košarkašku školsku ekipu. Motivacija za postizanje uspjeha u sportskom okruženju povezana je s vrstama iskustava koja su djeca tijekom rasta i razvoja doživjela. Velik broj pozitivnih iskustava dovodi do ogromne želje za uspjehom u sportu, a u suprotnosti su ona djeca koja upravo zbog negativnih iskustava izbjegavaju sport. Potrebe koje se pojavljuju u sportu i želja za uspjehom nisu urođeni kao što su to na primjer potreba za utaživanjem žeđi ili gladi, već se uče ili razvijaju tijekom života i odrastanja djeteta (Cox, 2005).

1.3.1 Intrinzična motivacija

Intrinzična motivacija podrazumijeva motivaciju za nekom radnjom ili aktivnosti koja proizlazi iz naših unutarnjih želja i potreba. Ona je prisutna kada pojedinac osjeća sreću i zadovoljstvo prilikom izvođenja neke aktivnosti, neovisno o tome hoće li za obavljanje te aktivnosti biti nagrađen ili pohvaljen. Dakle, zadovoljstvo i sreća proizlaze iz same radnje, a ne zbog eventualnih nagrada ili kazni ukoliko radnja ne bi bila obavljena (Bosnar i Balent, 2009).

Sportaši koji su pretežito intrinzično motivirani za bavljenje određenim sportom čine to zbog zadovoljstva i ispunjenja koje mu pruža bavljenje tom aktivnošću, neovisno o tome je li dobro plaćen i je li taj sport popularan ili manje „razvikan“ s manjim fondom nagrada (Bosnar i Balent, 2009).

1.3.2 Ekstrinzična motivacija

Ekstrinzična motivacija je motivacija za bavljenjem nekom aktivnošću (sportom) koju odabiremo zbog vanjskih faktora kao što su nagrade ili izbjegavanje kazni, a ne zbog osjećaja ispunjenja i zadovoljstva koje osjećamo prilikom izvođenja određene aktivnosti (sporta). Ekstrinzično motivirani sportaši biti će vrlo visoko motivirani ako su nagrade (novčani fondovi) veće ili u slučajevima kada bavljenje određenim sportom donosi priznanja i ugled.

Vanjske nagrade i kazne treba koristiti pažljivo i ukoliko se koriste, njihova uloga i funkcija bi trebala biti informiranje sportaša, a ne kontroliranje. Osobama, odnosno sportašima prilikom korištenja ekstrinzičnih motivatora unaprijed treba jasno objasniti što se nagrađuje i poželjno je da se to objašnjenje odnosi na sportaševe vještine i sposobnosti te uloženi trud. U situacijama kada sportaši dobiju dojam da ih se pomoću nagrada želi kontrolirati, javljaju se problemi kada nagrade izostanu. Kod sportaša koji su naučeni da svoje zalaganje i trud povezuju s nagradom, njihov trud postaje ovisan o nagradi i javljaju se problemi, odnosno, kada nema nagrade, nema niti truda (Bosnar i Balent, 2009).

1.3.3 Teorije motivacije

Motivacija je vrlo složena pojava i nije ju moguće podvesti pod samo jedan model. Postoji više teorija te više različitih stajališta koja u konačnici daju odgovor na pitanje što nas to motivira i pokreće te kako se odlučujemo za neki oblik ponašanja. U slijedećem dijelu rada opisana je jedna od najvažnijih i najutjecajnijih teorija motivacije koja se primjenjuju upravo u sportskoj psihologiji - teorija samodeterminacije (samoodređenja) (*Self-Determination Theory – SDT*) (Ryan i Deci, 2000).

1.3.4 Teorija samodeterminacije

U ranim sedamdesetim godinama dvadesetog stoljeća, određeni broj istraživača krenuo je istraživati koncept intrinzične motivacije. Deci (1975) je proveo istraživanje koje je bilo vrlo značajno i njime je pokazao kako vanjske nagrade potiču razvoj ekstrinzične motivacije, odnosno kod pojedinca se razvija eksternalni lokus uzročnosti. U osnovi intrinzično motiviranih ponašanja su potrebe pojedinaca da se osjećaju samoodređenim i kompetentnim (Deci, 1975).

Nakon određenog vremena Deci i Ryan su razvili teoriju samoodređenja (*Self-Determination Theory – SDT*) kako bi objasnili samoregulaciju motivacije, a ona započinje od amotivacije, preko raznih stupnjeva ekstrinzične motivacije te na kraju dovodi do intrinzične motivacije. Prvotno, Deci i sur. (1991) su vjerovali da su dva temeljna oblika motivacije međusobno oprečna te da ponašanja koja su motivirana određenim vanjskim faktorima (ekstrinzično) ne mogu biti samoodređena. Nakon nekog vremena teorija je nadograđena pretpostavkom da postoji više različitih oblika ekstrinzično motiviranih ponašanja te da se ti oblici razlikuju međusobno u mjeri u kojoj sadrže kontrolirano naspram autonomnog ponašanja. Tako su došli do identifikacije četiri tipa ekstrinzične motivacije: vanjska, prihvaćena, poistovjećena te usvojena regulacija (Deci i sur., 1991). Također, teorija ističe važnost potreba za autonomijom, kompetentnosti i povezanosti jer se putem tih potreba ostvaruje utjecaj socijalne okoline na unutarnju motivaciju pojedinca. Nadalje, smatra se da nagrađivanje pojedinca za određenu aktivnost ima nepovoljan učinak na percepciju njegove vlastite autonomije te da dovodi do toga da se pojedinac osjeća kontrolirano od strane osobe koja mu te nagrade pruža. Posljedično, to dovodi do smanjenja intrinzične motivacije te do gubitka interesa za određenu aktivnost (Sorić, 2021). Postoji velik broj pretpostavki koje su povezane s ovom teorijom, a osnovna je da ljudi vole posjedovati kontrolu u motivaciji, a to je poprilično izraženo kada se pojavi intrinzična motivacija. (Deci i Ryan, 1985)

1.3.5 Motivacijska klima u sportu

Motivacijska klima definira se kao ciljna usmjerenost sportaša u određenom kolektivu ili situaciji te određuje ciljnu strukturu. Povezana je s karakteristikama određenog sportskog okruženja u kojem se sportaš nalazi, a koji će obrazac motivacijske klime prevagnuti uvelike ovisi o vanjskim znakovima. Ti vanjski znakovi imaju utjecaj na samog sportaša te pomoću njih sportaši prikupljaju informacije o tome koji se tip ponašanja od njih zahtjeva i očekuje kako bi postigli tražene rezultate.

Motivacijska klima u okruženju sportaša uključuje i niz faktora koji određuju ciljeve koje si sportaš sam zadaje te ih želi postići. Isto tako odnosi se na vrednovanje i nagrađivanje njegovih težnji k određenom cilju te zahtjeve za koje se očekuje da ih sportaš treba izvršiti. Sve ovo ovisi i o sportaševim odnosima s ostalim sudionicima u sportu (najčešće suigračima) i sportskim situacijama.

Motivacijska klima može se stoga promatrati sa dva stajališta. To su objektivna i subjektivna perspektiva. Objektivna perspektiva pruža realan uvid u situacijske faktore koji

djeluju u situaciji postignuća i utječu na formiranje obrazaca motivacijske klime. Ona je jednaka za sve sudionike te se može prepoznati temeljem vanjskih znakova koji su tipični za određeni obrazac. Subjektivna perspektiva označava percepciju stvarne motivacijske klime. Ona obuhvaća primanje i tumačenje istih objektivnih znakova, ocjena, povratnih informacija i individualno specifičnih instrukcija.

Navode se dva osnovna obrasca motivacijske klime:

- Motivacijska klima usmjerena k učenju i razvoju vještina
- Motivacijska klima usmjerena ka demonstraciji superiorne izvedbe i rezultatu (Barić, 2005)

Kod ekipnih sportova često se smatra kako je za uspjeh ekipe zaslužan manji broj igrača sa izraženim vještinama, kojima trener daje najviše pozornosti. Osnovni cilj svakog sportaša pojedinca ili ekipe je superiorna izvedba i ostvarivanje dobrih rezultata, a ne veliki i naporan trud i rad. Vrlo je važna također i kvaliteta komunikacije trenera i sportaša. S obzirom da je komunikacija trenera i sportaša dvosmjerna, jasno je da svaki sportaš modulira ponašanje trenera, a posredno i motivacijsku klimu u ekipi. Sportaši su osim s trenerom, svakodnevno u interakciji i sa svojim suigračima, a suigrači su većinom grupa vršnjaka. Upravo ta interakcija uvelike utječe na stvaranje zajedničkih vrijednosti i ciljeva te daje optimalni okvir socijalne kognicije. Motivacijska klima se formira temeljem individualnih iskustava svakog sportaša. Sportaš interpretira vlastito djelovanje s obzirom na okolinske i socijalne faktore te na taj način oblikuje svoje motivacijske obrasce (Barić, 2005).

1.4 Materijalizam

Materijalno pitanje kontekst je koji utječe na dinamiku sportskog svijeta. U današnje vrijeme ljudi ne postaju sportaši te se ne bave sportom isključivo zbog njegove "unutarnje vrijednosti". U sportu postoji mnogo materijalnih ili financijskih koristi koje sportaši žele ostvariti, a isto tako, te koristi žele imati i sportske uprave, korporativni sponzori i drugi sudionici u sportu te javnost kao pasivni sudionik u sportu. Financijske koristi mogu biti izvor motivacije za sport, ali također mogu izazvati različite probleme u sportu, što je dokazano u slučajevima poput namještanja utakmica, raznih skandala, mita, sportskih prijevara i sportskog klađenja. Materijalizam ili orijentacija prema stjecanju nečeg materijalnog, poput novca ili robe, raširena je posvuda po svijetu sporta. To je jedan od čimbenika koji ima negativan utjecaj na sportski duh i sportske performanse među sportašima. U današnje vrijeme sve je više sportaša koje

ponajprije motivira popularnost, slava i bogatstvo (financijske nagrade). Posljedica toga je nedolično ponašanje i kršenje sportske etike, primjer je upotreba raznih sredstava (doping) koji djeluju na poboljšanje učinka i sportske izvedbe što je nepravedno prema konkurentima, a ima i negativne posljedice za zdravlje samog sportaša. U današnje vrijeme se doping sve više koristi kako bi se došlo u konačnici do boljih rezultata na natjecanjima. Vrlo je važan odnos između materijalizma, sportskog duha i sportskih performansi među sportašima.

Materijalna dobra danas imaju sve izraženiju i važniju ulogu u životima mnogih ljudi. To se također očituje i u sportu te u životima brojnih sportaša. Danas su višemilijunski ugovori rutina u profesionalnom sportu, a sportaši visoke financijske nagrade pokušavaju ostvariti osvajajući olimpijske medalje ili medalje s bilo kojeg drugog natjecanja (Qoriah, 2015).

Današnji sport u većini slučajeva se igra zbog gledatelja, odnosno potrošača u području Tsporta, a dokaz za to je sve veći broj posjetitelja, broj sati koji obožavatelji provode gledajući televizijske sportske događaje, sve veća popularnost sportskih liga, sportskih timova ili sportaša visokih performansi, te velik broj sportskih oklada i količina prostora posvećena sportu u novinama i drugim medijima. Mnoge elitne sportske ekipe i događaje kontroliraju korporacije i sponzori u sportu. Individualni sportovi, poput tenisa, golfa i surfanja, ovise o sponzorima.

Sport više nije jednostavna rekreacija i zabava, sada je to sredstvo za ostvarivanje materijalne dobiti. Biti materijalno orijentiran je donekle racionalna odluka za sportaše budući da je ljudima potreban novac da bi živjeli normalno, ali materijalizam ima i svoje negativne strane te može nepovoljno utjecati na dobrobit i ponašanje pojedinca (Delaney i Madigan, 2009).

Materijalizam je zaokupljenost i želja za materijalnim dobrima i novcem, a samim time se zanemaruju druge važne stvari u sportu. Materijalizam se ogleda u zadovoljstvu i sreći ljudi koju očekuju da će steći od materijalnih dobara. Dakle, materijalizam je orijentacija koja naglašava novac kao sredstvo za ostvarivanje osobne sreće i društvenog napretka.

Postoje tri pristupa za procjenu nečije materijalističke sklonosti:

- Materijalistička osobnost
- Materijalizam kao individualna vrijednosna orijentacija
- Relativna važnost financijskog cilja (Gardarsdóttir i sur., 2008).

Materijalistička osobnost konceptualizira se kao trijada osobina ličnosti koje karakteriziraju pojedinca, a to su posesivnost, malodušnost i zavist. Materijalizam se promatra kao očitovanje te tri crte budući da su snažno povezane s materijalizmom (Belk, 1985). Što je osoba posesivnija, zavidnija i malodušnija, to znači da ima izraženiju materijalističku osobnost. Posesivnost je briga o mogućem gubitku posjeda, malodušnost je nespremnost na dijeljenje ili

davanje stvari drugim ljudima, a zavist je stav nezadovoljstva i loše volje prema ljudima koji se smatraju sretnijim, uspješnijim ili uglednijim.

Materijalizam kao individualna vrijednosna orijentacija je skup centralno orijentiranih uvjerenja o važnosti posjedovanja materijalnih stvari u životu. Prema Belk (1985) materijalizam ima tri komponente:

- središte (mjesto) stjecanja - uvjerenje da su materijalne stvari i novac vrlo važan životni cilj
- uspjeh - odnosi se na to koliko ljudi vide imovinu i novac kao dobar parametar za ocjenjivanje vlastitih postignuća, kao i postignuća drugih.
- sreća - uvjerenje da su stvari i novac glavni put do osobne sreće i boljeg života

Ljudi sa snažnom materijalističkom vrijednošću ne fokusiraju se samo na stjecanje materijalnih dobara i novca, nego također vjeruju da roba široke potrošnje može pružiti važne psihološke koristi, na primjer da može postati izvor identiteta. Što više ljudi cijene materijalna dobra i gledaju na njih kao cilj u životu te parametar uspjeha, sreće i identiteta, to su više okrenuti i skloni materijalizmu (Belk, 1985).

Relativna važnost financijskog cilja očituje se u unutarnjoj i vanjskoj težnji za materijalnim stvarima i novcem. Velika je razlika između unutarnje i vanjske težnje. Unutarnju težnju čine prihvaćanje sebe, pripadnost i uključivanje zajednice, dok vanjsku težnju čine financijski uspjeh, slava i imidž. Ljudi koji više teže financijskom uspjehu, a manje im je izražena unutarnja težnja, imaju više izražen materijalizam. To je negativno povezano s pokazateljima dobrobiti jer se vanjski motivacijski ciljevi vode vanjskim utjecajima, poput prisile ili odobrenja drugih. Nasuprot tome, intrinzični motivacijski ciljevi donose zadovoljstvo i istinsko ispunjenje. Pretjerana koncentracija na vanjske nagrade (poput novca ili drugih materijalnih nagrada) može odvratiti ljude od unutarnjih napora i ometati ih u osobnoj integraciji i aktualizaciji (Gardarsdóttir i sur., 2008).

Dakle, sport nije zaštićen od kriminala i lošeg ponašanja. Sportski zločini su na primjer skandali oko namještanja utakmica, sportske prijevare, klađenje, mito i korupcija, doping i agresivno ponašanje (Horne, 2006). Sportašima se može pomoći kod problema materijalizma na način da se promijene razine važnosti nagrada. Uvođenje „zdravijih“ vrijednosti, kao što su na primjer sportska, društvena i duhovna vrijednost, korisno je kako bi sportaši mogli vidjeti da postoje stvari koje su važnije od materijalnih koristi. Primjeri toga su prijateljstvo, dobar odnos čak i s protivnicima, zdrava konkurencija i moralni integritet. Dakle, materijalistički ciljevi trebaju biti u ravnoteži s unutarnjim ciljevima (Kasser, 2002).

1.4.1 Borba s problemom materijalizma u sportu

Kako bi se sportske performanse poboljšale u skladu sa sportskim duhom bitno je da svaki sportaš razvija unutarnju motivacijsku orijentaciju jer ona vodi ka uspješnijim sportskim izvedbama. Potrebno je da sportaši i njihovi treneri prepoznaju koji su zapravo motivi koji sportaše tjeraju u sport i zbog čega se natječu. Ako sportaši u velikoj mjeri naglašavaju materijalnu nagradu poput medalje ili novca, ili društvenu nagradu poput priznanja i pohvale od drugih, trebalo bi intervenirati kako bi sportaši imali bolje i prikladnije ciljeve u sportu. Materijalizam u sportu doista je sveprisutan. Sportaši često naginju materijalizmu jer je sportsko društvo orijentirano na ostvarivanje materijalnih i financijskih ciljeva, kako bi osigurali egzistenciju, ali i kako bi dosegli određeni društveni status i prestiž. Sport je usmjeren na poboljšanje fizičkog, društvenog, psihološkog pa čak i duhovnog aspekta kroz *fair play* i natjecanje. Nagrade, medalje, uspjesi ili neuspjesi na natjecanjima pozitivno ili negativno utječu na sportaše te mogu smanjiti ili povećati motivaciju sportaša. Postoje negativni učinci nagrada, kao na primjer mogu smanjivati unutarnju motivaciju, a pozitivni učinci su povratne informacije o snagama i slabostima sportaša koje motivaciju mogu povećati. Kada se unutarnja motivacija smanjuje, vanjska će se povećavati (Vallerand, 2007).

Upravo iz navedenih razloga svako istraživanje odnosa između motivacije, materijalizma i profesionalnog sagorijevanje kod sportaša predstavlja doprinos u oblikovanju smjernica kao djelovati na sportaše i potaknuti intrinzičnu motivaciju. Takvih istraživanja još uvijek nedostaje, posebice u hrvatskom sportskom kontekstu, pa je zato provedeno ovo istraživanje na uzorku hrvatskih profesionalnih košarkaša i nogometaša.

2.1 Cilj

Cilj istraživanja je bio ispitati različite oblike motivacije (kontroliranu i autonomnu regulaciju), profesionalno sagorijevanje te materijalizam kod profesionalnih košarkaša i nogometaša, jer iako dosadašnja strana istraživanja indiciraju neke odnose među ovim varijablama, do sada nije provedeno istraživanje na hrvatskom uzorku sportaša koji obuhvaća sve navedene varijable.

2.2 Problemi

1. Ispitati povezanost između broja godina provedenih u profesionalnom sportu, materijalizma, kontrolirane i autonomne regulacije, zadovoljstva profesionalnim ugovorom i profesionalnog sagorijevanja kod profesionalnih nogometaša i košarkaša.

2. Utvrditi razlike u načinu regulacije motivacije, materijalizmu i profesionalnom sagorijevanju između nogometaša i košarkaša.

3. Utvrditi doprinos godina bavljenja profesionalnim sportom, materijalizma i zadovoljstva profesionalnim ugovorom u objašnjenju profesionalnog sagorijevanja i tipa regulacije motivacije kod profesionalnih nogometaša i košarkaša.

2.3. Hipoteze

H1. S obzirom na dosadašnja istraživanja i dostupnu literaturu za pretpostaviti je da će broj godina provedenih u profesionalnom sportu i materijalizam pozitivno korelirati sa stupnjem kontrolirane regulacije, a negativno s autonomnom regulacijom te da će zadovoljstvo trenutnim profesionalnim ugovorom negativno korelirati sa stupnjem profesionalnog sagorijevanja. Nadalje, za očekivati je da će broj godina provedenih u profesionalnom sportu pozitivno korelirati sa profesionalnim sagorijevanjem.

H2. a) Za pretpostaviti je da će nogometaši imati viši stupanj kontrolirane regulacije i materijalizma, a niži stupanj autonomne regulacije nego košarkaši zbog trenutno većih primanja i popularnosti profesionalnih nogometaša u Hrvatskoj.

b) S obzirom na veće razine publiciteta trenutno u Hrvatskoj s kojim posljedično dolaze i veće razine pritiska, za očekivati je da će profesionalni nogometaši doživljavati više razine sagorijevanja nego košarkaši.

H3. Za pretpostaviti je da su godine bavljenja profesionalnim sportom, materijalizam i zadovoljstvo profesionalnim ugovorom značajni prediktori profesionalnog sagorijevanja i tipova regulacije motivacije kod profesionalnih sportaša.

2.4. Metodologija

2.4.1. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 112 sudionika od kojih je 58 profesionalnih košarkaša koji nastupaju u Premijer ligi, te 54 profesionalna nogometaša koji nastupaju u 1. HNL s dobnim rasponom od 19 do 39 godine, a prosječna dob sudionika iznosila je 25.1 godina (SD=4.97).

2.4.2. Mjerni instrumenti

Upitnik općih demografskih podataka sudionika

Demografski podaci su prikupljeni upitnikom konstruiranim za potrebe ovog istraživanja, a zadatak sudionika bio je da navedu spol i dob. Također, sudionici su navodili kojim sportom se bave, koliko se dugo se profesionalno bave tim sportom i koliko su zadovoljni trenutnim profesionalnim ugovorom (na skali od 1 - "vrlo sam nezadovoljan" do 5 - "vrlo sam zadovoljan").

Skala kvalitete motivacije sportaša (Senjanin, 2001)

Skala kvalitete motivacije sportaša predstavlja zapravo hrvatsku adaptaciju (Senjanin, 2001) Exercise Self-Regulation Scale (SRQ-E; Ryan i Connell, 1989). U originalu ovaj upitnik ispituje razloge zašto osoba redovito vježba, trenira ili se bavi drugim sličnim fizičkim aktivnostima. Strukturiran je tako da postavlja pitanja o različitim tipovima regulacije (prema teoriji samodeterminacije) odnosno, ispituje vanjsku regulaciju, prihvaćenu regulaciju, poistovjećenu regulaciju i unutarnju regulaciju. U osnovi pokušava ispitati stupanj do kojeg se netko osjeća autonomnim u pogledu vježbanja ili bavljenja tjelesnom aktivnošću.

Sastoji se od 16 čestica, po četiri za vanjsku, prihvaćenu, poistovjećenu regulaciju te unutarnju regulaciju. Na svaku česticu ispitanici daju odgovor zaokružujući broj na skali Likertova tipa od 1 do 7 (1 označava „uopće se ne odnosi na mene“, a 7 „u potpunosti se odnosi na mene“), a za svaku podljestvicu izračunava se prosječan odgovor za svakog ispitanika. Bitno je napomenuti da ovaj upitnik ne ispituje usvojenu motivaciju jer je teško empirijski razdvojiti usvojenu i poistovjećenu regulaciju od unutarnje regulacije. Iako su rezultati provjere faktorske strukture SRQ-E upitnika u različitim istraživanjima pokazali tri ili četiri interpretabilna faktora, autori Ryan i Connell (1989) sugeriraju da se skala može razmatrati kao dvofaktorska, odnosno da se mogu razlikovati kontrolirana regulacija (čine je vanjska i prihvaćena regulacija) i autonomna regulacija (čine je poistovjećena i unutarnja regulacija), pa su se u skladu s tim preporukama u daljnjim analizama koristile dvije skale, odnosno dvije varijable: kontrolirana regulacija i autonomna regulacija.

Upitnik profesionalnog sagorijevanja sportaša (Bortas, 2017)

Skala profesionalnog sagorijevanja sportaša (Athlete burnout questionnaire, Raedeke i Smith, 2001) validirana je na hrvatskom jeziku (Bortas, 2017). Ova skala samoprocjene se koristi za ispitivanje konstrukta sagorijevanja kojeg karakteriziraju emocionalna i psihička iscrpljenost, smanjeni osjećaj postignuća i deevaluacija sporta.

Skala sadrži 15 čestica koje su raspoređene u 3 podljestvice: Podljestvica emocionalna/fizička iscrpljenost, Podljestvica smanjenog osjećaja postignuća i Podljestvica deevaluacije. Prva podljestvica ispituje u kojoj mjeri sportaši doživljavaju emocionalnu fizičku iscrpljenost (npr. „Osjećam se toliko umorno od treninga da teško pronalazim energiju za obavljanje drugih stvari“). Druga podljestvica ispituje osjećaj postignuća (npr. „U sportu postižem mnogo toga što je vrijedno truda“). Treća podljestvica ispituje doživljeni osjećaj deevaluacije (npr. "Što god da radim, ne pokazujem dovoljno dobru izvedbu kao što bi trebao/la."). Zadatak ispitanika bio je, na skali od 1 do 5 (1 označava "Gotovo nikada", a 5 "Gotovo uvijek"), procijeniti stupanj koliko se osjećaju u skladu s navedenim tvrdnjama. Teoretski raspon rezultata može biti od 15 do 75, pri čemu viši rezultat na skali označava višu razinu profesionalnog sagorijevanja.

Skala materijalističke vrijednosti (Kaliterna Lipovčan, Prizmić-Larsen i Brkljačić, 2015)

Skraćena verzija Skale materijalističke vrijednosti (Material Value Scale; Richins i Dawsons, 1992) adaptirana je na hrvatski jezik (Kaliterna Lipovčan i sur., 2015). Skala samoprocjene ispituje koje vrijednosti su bitne sportašima (npr. „Moj bi život bio bolji kad bih imao određene stvari koje nemam“). Također, originalna skala sadrži 3 podljestvice (Sreća, Centralnost i Uspjeh). Međutim, adaptacija na hrvatski jezik je pokazala dvofaktorsku strukturu što uključuje podljestvicu sreće i podljestvicu centralnost/uspjeh.

Prva podljestvica ispituje dimenziju nazvanu Sreća, a uključuje vjerovanja da posjedovanje materijalnih dobra, i mogućnog njihovog prisvajanja vodi ka sreći (npr. „Kupovanje mi pruža veliko zadovoljstvo“). Druga podljestvica ispituje Centralnost/uspjeh, odnosno vjerovanje da je posjedovanje važno za osobnu gratifikaciju (npr. „Volim imati stvari koje impresioniraju ljude“). Zadatak ispitanika bio je da za svaku česticu izrazi svoj stupanj slaganja na skali od 5 stupnjeva (1 označava „u potpunosti se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“). Teoretski raspon ukupnog rezultata može biti između 9 i 45, pri čemu viši rezultat ukazuje na višu prisutnost materijalističkih vrijednosti i obratno.

2.4.3. Postupak

Konstruiran je online upitnik koji je poslan sportašima na rješavanje preko trenera ili igrača u pojedinim klubovima. Istraživanje se provodilo popunjavanjem upitnika koji je bio dostupan sudionicima u online formi (Google obrasci), te su podaci elektronski bilježeni. Sudionici su dobrovoljno sudjelovali u istraživanju, i njihovo sudjelovanje je bilo anonimno. Jedini kriterij za sudjelovanje u istraživanju bio je da ispitanici imaju potpisan profesionalni ugovor za košarkaški ili nogometni klub. Prije primjene samog upitnika, sudionicima je navedena svrha istraživanja, a samo istraživanje odobreno je od strane etičkog povjerenstva.

3 REZULTATI

3.1 Ispitivanje faktorske valjanosti i pouzdanosti korištenih mjernih instrumenata

3.1.1 Faktorska valjanost

Konfirmatorna faktorska analiza (CFA) je vrsta faktorske analize koja se koristi u svrhu testiranja hipotetske strukture promatranih varijabli. U ovom istraživanju, opravdanost korištenja konfirmatorne faktorske analize temeljena je na podacima iz istraživanja u kojima su već korištene skale (to su ranija istraživanja Lipovčan, Prizmić-Larsen i Brkljačić, 2015; Dević, Majetić i Krnić, 2015; Bortas, 2017; Senjanin, 2001). U svrhu provjere konstruktne valjanosti skala, u ovom istraživanju, provedena je konfirmatorna faktorska analiza u računalnom programu JAMOVI.

Kako bi se ispitalo da li faktorske strukture, odnosno faktorski modeli, odgovaraju opaženim podacima korišteni su slijedeći indikatori slaganja: hi-kvadrat test (χ^2), omjer vrijednosti hi-kvadrat testa i broja stupnjeva slobode (χ^2/df), vrijednosti inkrementalnih indeksa Tucker Lewis Indeks (TLI) i Comparative Fit Indeks (CFI), te indeksi apsolutnog slaganja Root Mean Square Error Approximation (RMSEA) i Standardized Root Mean Square (SRMR). Za svaki od indikatora postoji kritični prag koji treba biti zadovoljen kako bi indikator ukazivao na dobro slaganje modela s podacima (model-fit). Hi-kvadrat test (χ^2) često poprima značajne vrijednosti kada je u istraživanju sudjelovao velik broj sudionika, te je u tom slučaju preporučeno uzeti omjer vrijednosti hi-kvadrat testa i broja stupnjeva slobode (χ^2/df) kao indikator slaganja. Taj omjer bi trebao biti manji od 3 kako bi se dobio dobar fit-model, dok vrijednost tog omjera koja je manja od 2 upućuje na optimalno pristajanje modela podacima (Brown, 2006). Nadalje, TLI i CFI bi trebali biti veći od .90 (Hu i Bentler, 1999) za adekvatno slaganje modela s podacima. RMSEA bi, prema Brown i Cudeck (1993), trebao iznositi između .05 i .08 za adekvatno pristajanje modela, pri čemu je bolje pristajanje modela što je ta vrijednost manja (RMSEA vrijednost koja je manja ili jednaka .05 označava odlično pristajanje modela podacima). Poželjna vrijednost SRMR indeksa trebala bi biti manja ili jednaka .08 (Hu i Bentler, 1999). Prije same provedbe faktorske analize, postoji i preduvjet koji treba biti zadovoljen kako bi se provjerila faktorska struktura, a to je omjer broja sudionika u istraživanju i broja čestica u upitniku. Potrebno je da taj omjer minimalno iznosi 5:1, što je u ovom istraživanju zadovoljeno.

Slijedi prikaz rezultata provjere faktorske strukture korištenih mjernih instrumenata

Analiza SRQ-E skale

Kako je već rečeno u opisu korištenim mjernih instrumenta u ovom istraživanju, ova je skala u originalu zamišljena kao četverofaktorska, no autori dopuštaju i dvofaktorsku strukturu. Stoga se konfirmatornom faktorskom analizom provjerila pretpostavka o dvofaktorskoj strukturi (kontrolirana i autonomna regulacija).

Tablica 1 Rezultati konfirmatorne faktorske analize SRQ-E skale

Faktor	Čestica	Standardna pogreška	Z	p	Standardizirana faktorska zasićenja
Kontrolirana regulacija	E1	0.17	2.60	<.01	0.25
	E2	0.14	9.02	<.01	0.74
	E4	0.18	5.88	<.01	0.53
	E6	0.10	12.45	<.01	0.91
	E7	0.10	12.10	<.01	0.90
	E11	0.10	12.27	<.01	0.91
	E13	0.18	3.98	<.01	0.37
	E14	0.14	10.23	<.01	0.81
Autonomna regulacija	I3	0.13	7.34	<.01	0.66
	I5	0.10	7.44	<.01	0.66
	I8	0.08	9.98	<.01	0.82
	I9	0.09	7.29	<.01	0.65
	I10	0.12	6.86	<.01	0.62
	I12	0.10	7.66	<.01	0.68
	I15	0.09	9.10	<.01	0.76
	I16	0.11	5.31	<.01	0.50

Iz Tablice 1 može se uočiti kako čestice E: 1,2,4,6,7,11,13,14 pripadaju faktoru kontrolirane regulacije, a čestice I: 3,5,8,9,10,12,15,16 autonomnoj motivaciji.

Iako čestica E1 ima nešto niže zasićenje faktorom kontrolirane regulacije, ona je ipak zadržana u ovoj podljestvici jer je u drugim istraživanjima pokazalo zadovoljavajuće zasićenje (Senjanin, 1999).

Kako bismo provjerili postoji li eventualno nadređeni latentni faktor, izračunat je koeficijent korelacije između rezultata na podljestvicama autonomne i kontrolirane regulacije. Povezanost se nije pokazala značajnom ($r = -0.04$), pa smo u daljnjim analizama za svakog sudionika koristili njegov rezultat na ove dvije podljestvice: autonomna regulacija i kontrolirana regulacija motivacije.

Analiza Upitnika profesionalnog sagorijevanja sportaša

Skala sagorijevanja sastoji se od tri podljestvice, pa je očekivana trofaktorska struktura (Bortas, 2017). Rezultati konfirmatorne faktorske analize kojom smo provjerili ovu pretpostavku prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2 Rezultati faktorske analize skale Sagorijevanja

Faktor	Čestica	Standardna pogreška	Z	p	Standardizirano faktorsko zasićenje
Osjećaj postignuća	RA1	0.08	3.69	<.01	0.37
	RA5*	0.09	7.59	<.01	0.68
	RA7*	0.10	8.99	<.01	0.77
	RA13*	0.09	9.26	<.01	0.79
	RA14	0.07	3.55	<.01	0.36
Emocionalna/fiz iscrpljenost	EE2	0.09	9.49	<.01	0.77
	EE4	0.09	11.09	<.01	0.85
	EE8	0.08	11.36	<.01	0.86
	EE10	0.08	13.19	<.01	0.94
	EE12	0.09	12.87	<.01	0.93
Deevaluacija	D3	0.09	9.83	<.01	0.79
	D6	0.11	9.26	<.01	0.76
	D9	0.11	11.81	<.01	0.89
	D11	0.11	10.07	<.01	0.80
	D15	0.08	9.49	<.01	0.77

* obrnuto bodovane čestice

Rezultati provedene analize potvrdili su očekivanu trofaktorsku strukturu. Nadalje, provjerene su korelacije među dobivenim faktorima/podljestvicama.

Tablica 3 Koeficijenti korelacije među faktorima skale Sagorijevanja

	Osjećaj postignuća	Deevaluacija	Emocionalna/fiz iscrpljenost
Osjećaj postignuća	-		
Deevaluacija	-0.79**	-	
Emocionalna/fiz iscrpljenost	-0.75**	0.84**	-

**p<0.01

Pokazala se negativna povezanost Skale osjećaja postignuća sa Skalom emocionalne/fizičke iscrpljenosti i Skalom deevaluacije, što je bilo očekivano jer je smjer Skale osjećaja postignuća obrnut u odnosu na druge dvije skale. S obzirom da su korelacije među ovim podljestvicama bile značajne, može se pretpostaviti postojanje latentnog faktora višeg reda, odnosno, faktora

sagorijevanja. Ovom smo pretpostavkom propitali strukturalnim modeliranjem i dobili smo slijedeće rezultate.

Tablica 4 Rezultati testiranja latentne strukture skale Sagorijevanja

	χ^2	<i>df</i>	χ^2/df	<i>CFI</i>	<i>TLI</i>	<i>RMSEA</i> (90% C.I.)	<i>SRMR</i>
Skala sagorijevanja	169	87	1.94	0.93	0.92	0.09(0.07 – 0.11)	0.06

Kako su svi parametri testiranja pristajanja modela podacima imale zadovoljavajuće vrijednosti u daljnjim obradama koristit ćemo ukupan rezultat na skali Sagorijevanja.

Analiza Skale materijalizma

Za Skalu materijalizma očekivana je dvofaktorska struktura: faktor Sreće i faktor Uspjeh/Centralnost (Kaliterna Lipovčan, Prizmić-Larsen i Brkljačić, 2015), kao i postojanje zajedničkog nadređenog faktora, a koji ukazuje na postojanje latentnog konstrukta–materijalizma.

Tablica 5 Rezultati konfirmatorne faktorske analize skale Materijalizma (Sreća-S; Uspjeh/Centralnost-CUS)

Faktor	Čestica	<i>Standardna pogreška</i>	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>Standardizirano faktorsko zasićenje</i>
Sreća	S1	0.11	7.97	<.01	0.69
	S2	0.09	10.69	<.01	0.85
	S3	0.11	10.84	<.01	0.86
	CUS0	0.11	5.99	<.01	0.56
Uspjeh/Centralnost	CU1	0.10	9.33	<.01	0.79
	CU2	0.09	10.11	<.01	0.83
	CU4	0.11	8.50	<.01	0.74
	CU5	0.11	8.31	<.01	0.72
	CU3*	0.10	3.54	<.01	0.35

* Obrnuto bodovan

Rezultati faktorske analize potvrdili su dvofaktorsku strukturu, odnosno, čestice skale rasporedile su se u dvije podljestvice: Sreću i Uspjeh/Centralnost.

Tablica 6 Povezanost među faktorima skale Materijalizma

		Standardna pogreška	<i>p</i>	Standardizirani koeficijent korelacije
Sreća	Uspjeh/Centralnost	0.06	<.01	0.77

Nadalje, utvrđena je relativno visoka (0.766) povezanost među faktorima, što je ukazivalo na mogućnost postojanja nadređenog faktora materijalizma. Ova pretpostavljena struktura je potvrđena strukturalnim modeliranjem (Tablica 6.)

Tablica 7 Rezultati testiranja latentne strukture skale Materijalizma

Skala	χ^2	<i>df</i>	χ^2/df	<i>CFI</i>	<i>TLI</i>	<i>RMSEA (90% C.I.)</i>	<i>SRMR</i>
Skala sagorijevanja	68.1	26	0.91	0.91	0.88	0.12(0.09 – 0.16)	0.07

Prema dobivenim rezultatima testiranja latentne strukture može se utvrditi pristajanje modela podacima za skalu materijalizma uz omanja odstupanja od kritičnih vrijednosti pojedinih indikatora (RMSEA). Prema tome, u daljnjim obradama korišten je ukupan rezultat na skali Materijalizma.

3.1.2 Analize unutarnje pouzdanost korištenih mjernih instrumenata

Rezultati testiranja unutarnje pouzdanosti tipa Cronbach alpha ukazuju na zadovoljavajuće vrijednosti svih korištenih mjernih instrumenata: skale materijalizma, skale profesionalnog sagorijevanja i njihovih podljestvica te dvije skale motivacije (kontrolirane i autonomne regulacije). Vrijednosti Cronbach alpha koeficijenta za sve korištene podljestvice prikazane su u tablici 8.

Tablica 8 Cronbach alpha koeficijenti svih korištenih skala

Skale	Cronbach α
Autonomna motivacija	0.86
Kontrolirana motivacija	0.86
Osjećaj postignuća	0.74
Emocionalna/fizička iscrpljenost	0.94
Deevaluacija	0.90
Cijela skala sagorijevanja	0.73
Sreća	0.82
Uspjeh/centralnost	0.81
Cijela skala materijalizma	0.88

Dobiveni koeficijenti Cronbach alpha ukazuju na to da sve skale i podljestvice imaju visoku razinu unutarnje konzistencije (raspon 0.74 – 0.94). S obzirom na to u slijedećim analizama korišteni su rezultati na ukupnim skalama materijalizma i profesionalnog sagorijevanja, te rezultati na dvije podljestvice SRQ upitnika: na podljestvici Autonomne motivacije i podljestvici Kontrolirane motivacije.

3.2 Deskriptivna statistika

U Tablici 9. prikazani su deskriptivni podaci za ispitivane varijable.

Tablica 9 Prikaz deskriptivnih podataka različitih varijabli

	N	M	SD	Min	Maks	Asimetričnost	Spljoštenost	W	p
Dob	112	25.06	4.97	17	39	0.47 (0.23)	-0.46 (0.45)	0.97	<.01
Broj godina u sportu	112	7.71	5.20	0.00	20.00	0.63 (0.23)	0.63 (0.45)	0.93	<.01
Zadovoljstvo profesionalnim ugovorom	112	3.34	1.07	1.00	5.00	-0.40 (0.23)	1.00 (0.45)	0.90	<.01
Skala Materijalizma	112	2.52	0.87	1.11	4.56	0.33 (0.23)	0.329 (0.45)	0.97	0.01
Skala sagorijevanja	112	2.89	0.52	1.73	4.20	0.10 (0.23)	0.103 (0.45)	0.99	0.36
Autonomna regulacija	112	5.89	0.83	3.00	7.00	-0.94 (0.23)	-0.936 (0.45)	0.93	<.001
Kontrolirana regulacija	112	2.90	1.20	1.00	7.00	1.04 (0.23)	1.036 (0.45)	0.93	<.001

Testiranjem normalnosti distribucija promatranih varijabli utvrđena su značajna odstupanja od normalnosti distribucije za sve varijable (osim skale sagorijevanja) prema kriteriju Shapiro-Wilks. Međutim, mjere asimetričnosti i spljoštenosti ukazuju da takva odstupanja nisu velika, s najvišom apsolutnom razinom asimetričnosti od 1.03 i spljoštenosti od 0.97. Prema tome, navedene vrijednosti su bitno ispod kritične vrijednosti koja predstavlja ozbiljno odstupanje distribucije od normalne (+/- 3 za asimetričnost i +/-10 za spljoštenost (Kline, 2011)), te će se stoga u narednim analizama koristiti parametrijska statistika.

3.3 Odnosi između broja godina bavljenja sportom, autonomne i kontrolirane regulacije, materijalizma, zadovoljstva ugovorom i sagorijevanja

Kako bi se odgovorilo na prvi problem, ali kako bi se dobila šira slika suodnosa varijabli, provjerene su povezanosti između broja godina provedenih u profesionalnom sportu, materijalizma, kontrolirane i autonomne regulacije, zadovoljstva profesionalnim ugovorom i profesionalnog sagorijevanja.

Tablica 10 Pearsonovi koeficijenti korelacije između ispitivanih varijabli

	Broj godina u sportu	Materijalizam	Autonomna regulacija	Kontrolirana regulacija	Sagorijevanje	Zadovoljstvo ugovorom
Broj godina u sportu	—					
Materijalizam	-0.17	—				
Autonomna regulacija	-0.17	0.04	—			
Kontrolirana regulacija	-0.11	0.60***	0.13	—		
Sagorijevanje	0.33***	0.26**	-0.40***	0.24*	—	
Zadovoljstvo ugovorom	-0.01	-0.05	0.17	0.05	-0.28**	—

* p <.05, ** p <.01,
***p<.001

U Tablici 10 mogu se vidjeti koeficijenti povezanosti među varijablama. Iz Tablice 10 vidljivo je da postoji značajna pozitivna povezanost broja godina u profesionalnom sportu sa sagorijevanjem; zatim značajna pozitivna povezanost materijalizma s kontroliranom regulacijom i sagorijevanjem; značajna negativna povezanost autonomne regulacije i sagorijevanja; značajna pozitivna povezanost kontrolirane regulacije i sagorijevanja; te značajna negativna korelacija sagorijevanja i zadovoljstva profesionalnim ugovorom.

Kako bi se odgovorilo na drugi problem odnosno, da bi se provjerile razlike u različitim tipovima regulacije motivacije i profesionalnom sagorijevanju između nogometaša i košarkaša, napravljeni su t-testovi na nezavisnim uzorcima (košarkašima i nogometašima).

3.4 Razlike u motivaciji i profesionalnom sagorijevanju s obzirom na tip sporta

Kako bi se odgovorilo na drugi problem odnosno, da bi se provjerile razlike u različitim tipovima regulacije motivacije i profesionalnom sagorijevanju između nogometaša i košarkaša, napravljeni su t-testovi na nezavisnim uzorcima (košarkašima i nogometašima).

Tablica 11 Rezultati t-testova s obzirom na tip sporta

	<i>t-vrijednost</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Kontrolirana regulacija	-1.18	110	0.24
Autonomna regulacija	-0.16	110	0.87
Materijalizam	-2.94	110	<.00
Skala sagorijevanja	0.13	110	0.90

Iz Tablice 11 se može zaključiti da ne postoji niti jedna značajna razlika na svim zavisnim varijablama osim kod materijalizma. Drugim riječima, hrvatski profesionalni košarkaši i nogometaši ne razlikuju se s obzirom na način regulacije motivacije, kao ni u sagorijevanju. Međutim, utvrđeno je kako nogometaši imaju značajno izraženije vrijednosti na skali materijalizma (na razini značajnosti od 1 %).

Tablica 12 Deskriptivne vrijednosti varijabli s obzirom na tip sporta

	Grupe	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Sd</i>
Kontrolirana regulacija	Košarka	58	2.77	1.25
	Nogomet	54	3.04	1.14
Autonomna regulacija	Košarka	58	5.88	0.87
	Nogomet	54	5.90	0.78
Materijalizam	Košarka	58	2.30	0.87
	Nogomet	54	2.77	0.81
Sagorijevanje	Košarka	58	2.90	0.53
	Nogomet	54	2.89	0.51

3.5 Rezultati multiplih regresijskih analiza

Kako bi se odgovorilo na zadnji problem korištene su multiple regresijske analize. Multiplim regresijskim analizama ispitan je doprinos godina bavljenja profesionalnim sportom,

materijalizma i zadovoljstva profesionalnim ugovorom u objašnjenju profesionalnog sagorijevanja i različitih dimenzija motivacije kod profesionalnih sportaša.

Tablica 13 Rezultati multiple regresijske analize za kriterijsku varijablu sagorijevanja

Model	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>p</i>
1	0.54	0.29	11.0	4	107	<.00

Rezultat multiple regresijske analize pokazuje kako set prediktora, odnosno razina zadovoljstva profesionalnim ugovorom, broj godina provedenih u sportu te razina materijalizma značajno doprinose u objašnjenju varijance zavisne varijable sagorijevanja, objašnjavaju 29.1% posto varijance sagorijevanja (Tablica 13). U tablici 14 prikazani su standardizirani koeficijenti za sve prediktore.

Tablica 14 Doprinosi pojedinih prediktorskih varijabli modela za kriterijsku varijablu sagorijevanja

Prediktori	<i>Standardna pogreška</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>Standardizirani beta koeficijent</i>
Presijek	0.21	12.35	<.00	
Skala Materijalizma	0.05	4.00	<.00	0.35
Broj godina u sportu	0.00	4.71	<.00	0.39
Zadovoljstvo ugovorom	0.04	-3.24	<.01	-0.26

Iz tablice 14 može se vidjeti kako svi prediktori imaju značajan zaseban doprinos u objašnjenju kriterijske varijable sagorijevanja. Dakle, materijalizam, i broj godina u sportu imaju pozitivan, a zadovoljstvo ugovorom negativan doprinos objašnjenju varijance sagorijevanja.

Tablica 15 Rezultati multiple regresijske analize za kriterijsku varijablu kontrolirane regulacije

Model	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>p</i>
1	0.60	0.36	15.3	4	107	<.00

Rezultat slijedeće multiple regresijske analize pokazuje kako set prediktora, odnosno razina zadovoljstva profesionalnim ugovorom, broj godina provedenih u sportu te razina

materijalizma značajno doprinose u objašnjenju varijance zavisne varijable kontrolirane motivacije, zajedno objašnjavajući 36.4% posto varijance kriterija (Tablica 15). Daljnjom analizom utvrđeni su standardizirani beta koeficijenti za svaku pojedinu prediktorsku varijablu.

Tablica 16 Doprinosi pojedinih prediktorskih varijabli modela za kriterijsku varijablu kontrolirane regulacije

Prediktori	Standardna pogreška	<i>t</i>	<i>p</i>	Standardizirani beta koeficijent
Presijek	0.46	1.16	0.25	
Skala Materijalizma	0.11	7.52	<.00	0.61
Broj godina u sportu	0.02	-0.03	0.98	0.00
Zadovoljstvo ugovorom	0.09	1.03	0.31	0.08

Iz Tablice 16 može se vidjeti kako samo prediktor materijalizma ima značajan zaseban pozitivan doprinos u objašnjenju kriterijske varijable kontrolirane regulacije.

Tablica 17 Rezultati multiple regresijske analize za kriterijsku varijablu autonomne regulacije

Model	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>p</i>
1	0.25	0.06	1.71	4	107	0.15

Rezultat zadnje multiple regresijske analize pokazuje kako set prediktora, odnosno razina zadovoljstva profesionalnim ugovorom, broj godina provedenih u sportu te razina materijalizma nisu značajno doprinijeli u objašnjenju varijance zavisne varijable autonomne regulacije (zajedno su objašnjavali neznačajnih 6% varijance kriterija) (Tablica 17).

4 RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati različita obilježja sportske karijere kod košarkaša i nogometaša te njihove motivacijske i osobne čimbenike. Sportaši se razlikuju po obilju karakteristika koje ih čine uspješnijim ili manje uspješnim po pitanju vlastitog performansa u sportu, ali istovremeno te njihove karakteristike i same posljedično proizlaze iz njihovog (ne)uspjeha. Prema tome, istraživanja koja pružaju adekvatniji uvid u motivaciju sportaša omogućavaju bolju predikciju njihovog profesionalnog uspjeha i njihovog mentalnog zdravlja, a time i komplementarno nadopunjuju znanstvenu literaturu o sportskoj psihologiji. Profesionalni sportaši su specifična skupina koja ima svoja zajednička obilježja kao što je relativno rani ulazak u sport, posvećenost radu, ambicioznost i slično. Profesionalizam u sportu označava izrazitu uključenost sportaša u sport što se kompenzira određenom financijskom naknadom, za razliku od amaterskog sporta. Drugim riječima, profesionalnim sportašima sport je posao. Bavljenje profesionalnim sportom uključuje veliki intenzitet i angažman sportaša što se reflektira na razvoj diferencijalnih osobina. Istraživanja pokazuju da razine iskustva u sportu koreliraju s raznim aspektima ličnosti kao što je otvorenost ka iskustvu, emocionalna stabilnost i samoučinkovitost (Mitić i sur., 2021; Piepiora i sur., 2022). Poznat je zakrivljen odnos različitih kognitivnih i fizičkih sposobnosti u funkciji godina u profesionalnom sportu (Heppe i sur., 2016), odnosno poznato je da razina performansa raste do određene godine, a zatim počinje padati uslijed smanjenje tjelesne fleksibilnost, veće podložnosti ozljedama i sl. (Allard i Starkes, 1991). Osim toga, u funkciji godina dolazi do veće odgovornosti i očekivanja okoline, jer sportaš mora održati vlastiti performans kako bi mogao biti natjecateljski konkurentan (Bortas, 2017). Prema tome se pretpostavilo da će broj godina u profesionalnom sportu biti pozitivno povezan s razinom sagorijevanja kod sportaša. Provedenom korelacijskom analizom potvrđena je pozitivna povezanost broja godina u profesionalnom sportu i razine sagorijevanja sportaša. Dakle, sportaši koji se duže bave profesionalnim sportom imaju više razine sagorijevanja. Sukladno istraživanjima, može se utvrditi da postoje zajednički elementi koji objašnjavaju pozadinu povišene razine sagorijevanja kod dugogodišnjih profesionalnih sportaša (npr. približavanje kraja karijere, sukob uloga karijera-obitelj) (Holden i sur., 2016). Dugogodišnji profesionalni sportaši mogu doživljavati psihofiziološke reakcije kao rezultat čestog i ekstremnog angažmana te iscrpljenosti prilikom postizanja ciljeva, a to potencijalno dovodi do slabijeg performansa, većeg rizika od ozljeđivanja te smanjene fleksibilnosti. Također, u funkciji godina dolazi do spoznaje da se tijekom karijere mijenja, da dolaze novi igrači, te da se bliži kraj karijere. Po pitanju socijalnog faktora, značajnu ulogu igra sukob karijere

naspram obitelji, koji postaje sve veći s brojem godina igrača (Taylor i sur., 2019). Ne treba zanemariti niti da dugogodišnje bavljenje sportom može potaknuti dosadu i iscrpljenost radi ponavljajućeg iskustva treninga i natjecanja, a takva izloženost amotivaciji može doprinijeti razvoju simptoma sagorijevanja (Raedeke i Smith, 2001; Smith i sur., 2008).

Jedan od zaštitnih faktora moglo bi biti zadovoljstvo sportaša, pa tako istraživanja pokazuju da sportaši koji pokazuju više razine zadovoljstva kada je u pitanju bavljenje profesionalnim sportom imaju niže razine emocionalnog i fizičkog sagorijevanja (Kuettel i Larsen, 2019). Pokazuje se da okolina determinira razine sagorijevanja sportaša, odnosno da socijalna podrška kolega i trenera te identifikacija s timom pružaju ključne elemente za izgradnju temeljne podloge za dobrobit sportaša (Taylor i sur., 2019). Ovim istraživanjem se htio pobliže ispitati specifičniji kontekst koji služi kao zaštitni faktor sagorijevanju. Pretpostavilo se da postoji negativna povezanost između razine zadovoljstva profesionalnim ugovorom i razine profesionalnog sagorijevanja, što korelacijske analize i potvrđuju. Sportaši koji su izrazili veće zadovoljstvo svojim profesionalnim ugovorom također su izražavali niže razine doživljaja simptoma sagorijevanja. Sukladno očekivanju može se zaključiti da bi zadovoljstvo ugovorom mogao biti zaštitni faktor od sagorijevanja jer zadovoljstvo ugovorom pruža financijsku sigurnost, što je važan aspekt profesionalnog sporta. K tome, „dobar“ ugovor na neki način potvrđuje i sportašev profesionalni status, pa i na taj način vjerojatno doprinosi njegovoj psihološkoj dobrobiti i smanjuje razinu sagorijevanja. Prema tome, zaštitni faktori mogu imati različite izvore u raznim aspektima sportaševe okoline, te ovisno o karakteristikama sportaša i okolnostima, sportaš će koristiti određeni set izvora i time sniziti razine potencijalnog sagorijevanja (Pankow i sur., 2020; Kuettel i Larsen, 2019). Navedeni nalazi su u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Raedeke i Smith, 2001; Shou i sur., 2016; Smith i Smoll, 1990) koja pokazuju da sportaši koji su zadovoljniji profesionalnim ugovorom imaju percepciju kontrole nad svojim ugovorom što im pruža osjećaj autonomije i otpornosti prema stresu, a posljedično tome ih štiti od sagorijevanja.

Motivacija sportaša očituje se kroz intenzitet i smjer razvoja profesionalne karijere, ali i njene stabilnosti kroz vrijeme (Cox, 2005). Istraživanja (Gerasimuk i sur., 2021) pokazuju da je kod mlađih sportaša prisutna motivacija orijentirana na osobna postignuća i potrebu za samodokazivanjem, što je i za očekivati jer se mlađi sportaši trebaju tek iskazati u svojoj profesionalnoj karijeri. S druge strane, stariji sportaši su već uglavnom postigli vlastite ciljeve u sportu te ih njihov izvor motivacije potiče iz drugačije potrebe, kao što je npr. osigurati zdravstveni status koji je nužan za profesionalnu karijeru (Gerasimuk i sur., 2021). Stoga se očekivalo da će sportaši koji su duže u profesionalnom sportu imati veću razinu kontrolirane

regulacije, a manju razinu autonomne regulacije (Vallerand i Losier, 1999; Bosnar i Balent, 2009). Rezultati istraživanja pokazuju da ne postoji značajna povezanost broja godina u profesionalnom sportu i razina kontrolirane i autonomne regulacije. Dobiveni rezultati nisu u skladu s prethodno navedenim očekivanjima, a potencijalni razlog tome može biti to što su sportaši podjednako motivirani kroz godine. Mogući odgovor leži u tome da su funkcija godina i dimenzije motivacije u zakrivljenom odnosu. Takvu nelinearnost među varijablama, moguće je objasniti time što dolazak sportaša do profesionalne razine, u većoj mjeri prati motiv uživanja, a manji motiv vanjskih faktora, dok vanjski faktori ne postanu izraženiji u profesionalnoj karijeri, što zatim mijenja smjer funkcije.

Brojni faktori igraju važnu ulogu u određivanju motivacije sportaša. Drugim riječima, široki spektar unutarnjih i vanjskih čimbenika utječe na profesionalno ponašanje sportaša. Profesionalni sport u velikoj mjeri obilježavaju primarni i sekundarni motivatori koji imaju važnu ulogu u modeliranju motivacije sportaša (Qoriah, 2015). Vanjski čimbenici, odnosno kontrolirana regulacija kod sportaša dolazi u različitim oblicima, bilo da se radi o socijalnoj afirmaciji, ugledu, popularnosti, natjecateljstvu (Vallerand i Losier, 1999; Gerasimuk i sur., 2021; Cox, 2005) ona je važna u usmjeravanju kako profesionalnog tako i osobnog uspjeha. U tom kontekstu, postavlja se pitanje u kojoj mjeri financijski motivatori, to jest materijalni motivatori određuju motivaciju sportaša. To pitanje se sve više nameće zadnjih nekoliko godina otkako financije igraju sve veću ulogu u svijetu sporta (plaće, transferi, sponzorstva). Različiti klubovi imaju tendenciju nuditi velike financijske naknade za transfer igrača, te je profesionalnim sportašima često motiv prijeći u klub koji je popularniji, a time ima i bolji materijalni status (Qoriah, 2015). Također, dugotrajna izloženost vanjskim motivatorima snižava razinu autonomne regulacije (Moller i Sheldon, 2020). Prema tome može se pretpostaviti da će sportaši koji su izražavali veću razinu materijalizma ujedno imati i višu razinu kontrolirane regulacije i nižu razinu autonomne regulacije. Dobiveni rezultati pokazuju da postoji značajna povezanost materijalizma i kontrolirane regulacije, ali ne i povezanost materijalizma s autonomnom regulacijom. Sportaši koji su imali više rezultate na skali kontrolirane regulacije imali su i veću izraženost materijalizma. Očekivani rezultati su u skladu s dosadašnjom literaturom (Kasser i Ryan, 1996), materijalizam sadrži komponente koje pojedinac može držati kao vlastite vrijednosti što posljedično utječe na njegovu motivaciju. Kako su profesionalni sportaši relativno često okruženi materijalnim privilegijama, oni koji internaliziraju vrijednosti materijalizma potaknuti su ekstrinzičnim faktorima u težnji za razvojem vlastite karijere u profesionalnom sportu. Nadalje, rezultati ukazuju na neznačajnu povezanost autonomne motivacije i materijalizma. Utvrđena je i neznačajna povezanost ovih

dvaju oblika regulacije motivacije ($r = -0.04$). Stoga je vjerojatno da postoji splet različitih faktora u reguliranju motivacije sportaša istovremeno (Barić, 2005; Cox, 2005). U kontekstu profesionalnog sporta, sportaši često imaju karakteristike i autonomne i kontrolirane regulacije, odnosno, moguće je da se ova dva oblika motivacije razvijaju posredstvom različitih čimbenika. Na primjer, donošenje odluka može se bazirati na temelju čiste želje za sportom ili pak na temelju želje za dokazivanjem. U drugom slučaju sport se ne promatra kao dobro iskustvo sam po sebi, već on u tom slučaju služi kao sredstvo dolaženja do određenog cilja.

Uzimajući u obzir sve obrađene rezultate može se utvrditi da se prva hipoteza tek djelomično prihvaća jer od navedenih šest očekivanih povezanosti dobivene su samo tri. Pa je tako utvrđena značajna pozitivna povezanost broja godina bavljenja sportom i profesionalnog sagorijevanja, značajna negativna povezanost zadovoljstva ugovorom i profesionalnog sagorijevanja te značajna pozitivna povezanost kontrolirane regulacije i razina materijalizma.

Nogomet je sport koji broji milijune fanova diljem svijeta i njegova popularnost je na najvišim razinama, što posljedično utječe na razinu materijalnog ulaganja u sport generalno (Rohde i Breuer, 2016). Budući da je u Hrvatskoj distribucija popularnosti i ulaganja naklonjena u smjeru nogometa pretpostavljeno je da će profesionalni nogometaši imati više razine kontrolirane regulacije, a manje razine autonomne regulacije u odnosu na košarkaše. Drugim riječima, u svijetu nogometa postoje različiti izvori ekstrinzičnih motivatora kao što su socijalna afirmacija, popularnost i pažnja te materijalna dobra, što povećava udio mogućih motivatora, a time i vjerojatnost da se kod profesionalnih nogometaša razvije kontrolirana regulacija i time smanji autonomna regulacija (Kasser i Ryan, 1996; Cox, 2005). Za razliku od nogometa, košarka u Hrvatskoj trenutno ne uživa takav ugled i prema tome smanjuje udio i snagu mogućih motivatora, a time i vjerojatnost razvijanja relativno veće razine kontrolirane regulacije. Međutim provedene analize, pokazale su da ne postoji statistički značajna razlika između profesionalnih nogometaša i košarkaša s obzirom na razinu kontrolirane regulacije u sportu, kao ni s obzirom na autonomnu regulaciju. Potencijalno objašnjenje dobivenih rezultata leži u strukturi samog uzorka, odnosno profesionalni nogometaši i košarkaši koji su uključeni u istraživanje nužno ne dolaze iz klubova koji imaju osobit prestiž. Izuzev tri ili četiri nogometna kluba u Hrvatskoj, koja odskaču od ostalih klubova u svim timskim sportovima (financijski, brojem navijača), ostali nogometni klubovi ipak nemaju toliku "moć". Zbog toga je ipak moguće da se nogometaši i košarkaši u Hrvatskoj ne razlikuju značajno po pitanju izvora ekstrinzične motivacije. Također, nerazlikovanje košarkaša od nogometaša po pitanju autonomne regulacije sugerira da igrači imaju jednake razine autonomne regulacije u sportu. Dakle, izjednačenost razina različitih oblika regulacije motivacije kod košarkaša i nogometaša

ukazuje na to da tip sporta nužno ne modelira promjenu oblika regulacije motivacije, bar ne na razini ispitanika u ovom istraživanju. Međutim, utvrđeno je da nogometaši imaju izraženije vrijednosti materijalizma, što je u skladu s pretpostavljenom hipotezom, iako te razlike nisu velike. Navedeni nalaz može ukazivati da nogometaši imaju nešto veću težnju ka materijalizmu, što je za očekivati s obzirom na ipak veću popularnost i bolje prilike za prestižnije ugovore.

Osim što je svijet sporta popraćen popularnosti, materijalnim ulaganjem u klubove, medijskom eksponiranosti te različitim socioekonomskim fenomenima, s druge strane je posljedično praćen i velikim razinama pritiska te često visokim društvenim očekivanjima. Sportaši doživljavaju različite razine stresa s obzirom da je njihova profesija javno izložena, odnosno njihov uspjeh je javno dostupan te su izloženi društvenom mišljenju i kritici (Stoyel i sur., 2021; Harris i sur., 2021). Ukoliko sportaš ne bi zadovoljio društvene standarde i očekivanja, po pitanju izvedbe, društvo bi stvorilo određenu negativnu sliku o sportašu što krajnje može utjecati na društvenu percepciju i smanjeni potencijal za daljnjim karijernim napretkom. S obzirom na to da u većoj mjeri nogomet prati medijska popularnost, jer je nogomet popularniji sport u Hrvatskoj u odnosu na košarku pretpostavilo se da će nogometaši imati veću razinu sagorijevanja. Međutim, i u ovom slučaju rezultati analize pokazali su da su nogometaši i košarkaši doživljavali jednake razine sagorijevanja. Kao što je slučaj i kod prethodne hipoteze, potencijalni razlog tome može biti taj što velik postotak sudionika istraživanja dolazi iz manje popularnih klubova. Drugim riječima, ispitanici koji dolaze iz manje popularnih klubova; s manjom bazom navijača te manjom platežnom moći, samim time imaju manju medijsku eksponiranost i manje razine stresa uzrokovane društvenim očekivanjima za boljom izvedbom. Dakle, kod obje grupe je prisutan velik broj sportaša koji dolaze iz manje popularnih klubova i okruženja gdje je prisutan relativno manji pritisak nego u popularnijim klubovima, pa su se stoga razine sagorijevanje pokazale sličnima. Većina navedenih nalaza nije u skladu s istraženom literaturom (Stoyel i sur., 2021; Harris i sur., 2021), kao ni s postavljenom hipotezom pa se prema tome druga istraživačka pretpostavka djelomično odbacuje.

Od istraživačkog interesa bilo je i ispitati kako se određene ispitane varijable ponašaju kada ih se grupira u setove prilikom objašnjavanja rezultata kriterijske varijable (kontrolirana i autonomna regulacija te sagorijevanje). Stoga su se ispitali različiti regresijski modeli u svrhu detektiranja relevantnih odrednica ponašanja profesionalnih sportaša. Prethodni nalazi indiciraju da postoje zajednički elementi koji objašnjavaju pozadinu povišene razine sagorijevanja kod dugogodišnjih profesionalnih sportaša. Sportaši koji su dugo godina u sportu, osobito sportaši iz manje poznatih klubova, u funkciji vremena mogu doživljavati veće razine

sagorijevanja jer trebaju održavati standard svoje sportske izvedbe, kako bi ostali dio tima, osobito dolaskom nove i mlađe konkurencije (Bicalho i Costa, 2018). Također, zadovoljstvo ugovorom zaštitni je faktor od sagorijevanja jer pruža financijsku sigurnost i ostale beneficije što je važan aspekt profesionalnog sporta (Kuettel i Larsen, 2019). Iz prethodnih analiza utvrđene su povezanosti između navedenih prediktora (broj godina u sportu i zadovoljstvo ugovorom) i kriterija (sagorijevanje). Isto tako, može se vidjeti da postoji značajna pozitivna povezanost stupnja materijalizma i razine sagorijevanja, gdje sportaši koji su izražavali da imaju viši stupanj materijalističkih vrijednosti ujedno imaju i viši stupanj sagorijevanja. Dakle, iz korelacijske matrice, može se pretpostaviti da godine bavljenja sportom, zadovoljstvo ugovorom i materijalizam mogu biti prediktori različitih oblika regulacije motivacije, kao i razine sagorijevanja kod sportaša. Stoga je prvo napravljena multipla regresijska analiza kako bi se utvrdio zajednički doprinos prediktora (broja godina bavljenja sportom, materijalizma i zadovoljstva ugovorom) u objašnjenju profesionalnog sagorijevanja sportaša. Analiza je pokazala da su materijalizam, broja godina u sportu i zadovoljstvo profesionalnim ugovorom u značajnoj mjeri doprinose objašnjenju varijance stupnja sagorijevanja (zajedno objašnjavaju 29,1% varijance kriterija). Dakle, što je profesionalni staž sportaša duži, veća razina materijalizma i manje zadovoljstvo profesionalnim ugovorom, to je veća razina njihovog profesionalnog sagorijevanja.

Slijedeća multipla regresijska analiza na setu prediktora koji su činili materijalizam, broj godina u sportu i zadovoljstvo profesionalnim ugovorom, pokazala je da ovi prediktori značajno doprinose objašnjenju varijance (36,4%) kriterijske varijable kontrolirane regulacije (Tablica 15). Međutim, pojedinačno gledano, jedini značajni prediktor bio je materijalizam, odnosno sportaši koji su imali viši stupanj na skali materijalizma ujedno su imali višu razinu kontrolirane motivacije. Nadalje, multipla regresijska analiza na istom setu prediktora te kriterijskoj varijabli autonomne regulacije pokazala je da nema značajnog doprinosa niti jednog od prediktora objašnjenju varijance kriterija. Dakle čini se da odabrani set prediktora: materijalizam, broj godina u sportu i zadovoljstvo profesionalnim ugovorom nije u dovoljnoj mjeri objašnjavao motivaciju sportaša. Točnije, samo jedan prediktor, materijalizam objašnjavao je 36% varijance kontrolirane regulacije motivacije, dok varijancu autonomne regulacije motivacije ovaj set prediktora nije objašnjavao u značajnoj mjeri. Stoga se treća hipoteza tek djelomično potvrđuje. Iz navedenog možemo zaključiti da na ove oblike sportske motivacije očito više djeluju neki drugi čimbenici, osobni i kontekstualni, nego sama duljina profesionalnog staža i zadovoljstvo profesionalnim ugovorom. U budućim istraživanjima trebalo bi dodatno provjeriti ove odnose, posebice respektiranjem potencijalnih moderatorskih ili medijatorskih odnosa među ovim

varijablama, kao što su npr. osobine ličnosti i ostale diferencijalne karakteristike (ambicioznost i sl.).

Kao nedostatke istraživanja mogu se navesti slijedeći faktori. Uzorak nije kontroliran po pitanju vrste klubova, odnosno nije određen stupanj uspješnosti i popularnosti klubova iz kojih ispitanici dolaze, što je moglo igrati ulogu u utvrđivanju značajnosti razlika s obzirom na vrstu sporta. Sukladno tome, nije statistički kontroliran faktor uspješnosti i popularnosti sportaša iz obje skupine ispitanika. Također, statističku snagu istraživanja određivao je i broj ispitanika po grupama, iako broj ispitanika nije bio velik on je bio dovoljan s obzirom na narav i specifičnost samog uzorka (radilo se o profesionalnim sportašima). Nadalje, s obzirom na *online* prirodu istraživanja postoji moguća pristranost u uzorku, a i neki drugi relevantni faktori nisu kontrolirani. Za buduća istraživanja se preporučuje bolja segmentiranost i reprezentativnost uzorka. K tome, korištenje samo mjera koje uključuju samoprocjenu nosi sa sobom niz metodoloških nedostataka (npr. davanje socijalno poželjnih odgovora i sl.), koje bi također trebalo izbjeći u budućim istraživanjima korištenjem i drugih načina mjerenja ispitivanih varijabli.

5 ZAKLJUČCI

1. Utvrđena je pozitivna povezanost broja godina bavljenja sportom i negativna povezanost zadovoljstva ugovorom s razinom sagorijevanja profesionalnih sportaša. Također je potvrđena pozitivna povezanost kontrolirane regulacije sa stupnjem materijalizma kod profesionalnih sportaša.
2. Nisu utvrđene razlike između nogometaša i košarkaša po pitanju razine profesionalnog sagorijevanja i različitih dimenzija regulacije motivacije. Također, ustanovljeno je da nogometaši izražavaju veću razinu materijalizma od košarkaša.
3. Ispitivanjem seta prediktora materijalizma, broja godina u sportu i zadovoljstva profesionalnim ugovorom u objašnjenju sagorijevanja profesionalnih sportaša, utvrđen je značajan pozitivan doprinos prediktora materijalizma te broja godina u sportu, te značajan negativan doprinos zadovoljstva profesionalnim ugovorom. S druge strane, nije utvrđen značajan doprinos seta prediktora u objašnjenju autonomne regulacije, a samo je materijalizam bio značajan pozitivan prediktor kontrolirane regulacije kod profesionalnih sportaša

6 LITERATURA

- Allard, F., Starkes, J. L. (1991). Motor-skill experts in sports, dance, and other domains. In K. A. Ericsson J. Smith (Eds.), *Toward a general theory of expertise: Prospects and limits* (pp. 126–152). Cambridge University Press.
- Bajraktarević, J. (2004), *Tajne uspjeha u sportu: psihologija sporta – teorija i empirija*. Univerzitet u Sarajevu.
- Barić, R. (2005), Motivacijska klima u sportskoj ekipi: situacijske i dispozicijske determinante. *Društvena istraživanja*, 78-79 (4-5), 784-805.
- Bicalho, C. C. F., Costa, V. T. (2018). Burnout in elite athletes: A systematic review. *Cuadernos de Psicología del Deporte*, 18(1), 89–102.
- Bortas, L. (2017), Doživljavanje „burnouta“, perfekcionizam sportaša te kvaliteta odnosa trenera i sportaša. Završni rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Bosnar, K. i Balent, B. (2009), *Uvod u psihologiju sporta – Priručnik za sportske trenere*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Coakley, J. (1992), *Burnout among adolescent athletes: A personal failure or social problem?* *Sociology of Sport Journal*, 9(3).
- Cox, R.H. (2005). *Psihologija sporta: koncepti i primjene*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Deci, E.L. (1975). *Intrinsic motivation*. New York: Plenum.
- Deci, E.L, Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Delaney, T., Madigan, T (2009), *The Sociology of Sports: An Introduction*. Jefferson, N McFarland Pub.

Drenovac, M. (2007), *Sportska psihologija*. Osijek: Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.

Gardarsdóttir, R., Janković, J., Dittmar, H. (2008), *Is this as good as it gets? Materialistic values and well-being*. Consumer Culture, Identity, and Well-Being. New York: Psychology Press

Gerasimuk, D., Malchrowicz-Moško, E., Stanula, A., Bezuglov, E., Achkasov, E., Swinarew, A., Waśkiewicz, Z. (2021). Age-Related Differences in Motivation of Recreational Runners, Marathoners, and Ultra-Marathoners. *Frontiers In Psychology*, 12.

Gustafsson, H., Hassmén, P., Kenttä, G. i Johansson, M. (2008), *A qualitative analysis of burnout in elite Swedish athletes*. Psychology of sport and exercise, 9(6).

Gustafsson, H., Kenttä, G., i Hassmén, P. (2011), *Athlete burnout: An integrated model and future research directions*. International Review of Sport and Exercise Psychology, 4(1).

Harris, D., Vine, S., Eysenck, M., Wilson, M. (2021). Psychological pressure and compounded errors during elite-level tennis. *Psychology Of Sport And Exercise*, 56.

Heider, F. (1958), *The Psychology of Interpersonal Relations*. New York: Wiley.

Heppe, H., Kohler, A., Fleddermann, M., Zentgraf, K. (2016). The Relationship between Expertise in Sports, Visuospatial, and Basic Cognitive Skills. *Frontiers In Psychology*, 7.

Holden, S., Keshock, C., Forester, B., Pugh, S., Heitman, R. (2016). Burnout and Years of Sports Competition: Is There a Correlation?. *International Journal Of Sports Science*, 6(1A), 8-11.

Horne, J. (2006), *Sport in Consumer Culture*. New York: Palgrave Macmillan.

- Kasser, T. (2002), *The High Price of Materialism*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Kasser T, Ryan RM (1996) Further examining the American dream: differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Pers Soc Psychol Bull* 22:280–287.
- Kuettel, A., Larsen, C. (2019). Risk and protective factors for mental health in elite athletes: a scoping review. *International Review Of Sport And Exercise Psychology*, 13(1), 231-265.
- Lipovčan, L., Prizmić-Larsen, Z., Brkljačić, T. (2015). Materialism, affective states, and life satisfaction: case of Croatia. *Springerplus*, 4(1).
- Magdić, T. (2018). *Uloga emocija i motivacije u sportskom sagorijevanju*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., Leiter, M. P. (2001). Job Burnout. *Annual Reviews Psychology*, 52: 397-422.
- Mitić, P., Nedeljković, J., Bojanić, Ž., Franceško, M., Milovanović, I., Bianco, A., Drid, P. (2021). Differences in the Psychological Profiles of Elite and Non- elite Athletes. *Frontiers In Psychology*, 12.
- Moller, A. C., Sheldon, K. M. (2020). Athletic scholarships are negatively associated with intrinsic motivation for sports, even decades later: Evidence for long-term undermining. *Motivation Science*, 6(1), 43–48.
- Pankow, K., McHugh, T., Mosewich, A., Holt, N. (2021). Mental health protective factors among flourishing Canadian women university student-athletes. *Psychology Of Sport And Exercise*, 52.
- Piepiora, P., Piepiora, Z., Bagińska, J. (2022). Personality and Sport Experience of 20–29-Year-Old Polish Male Professional Athletes. *Frontiers In Psychology*, 13.

- Pousette, A. (2001). *Feedback and Stress in Human Service Organization*. Goteborg. University of Gothenburg. Department of Psychology.
- Qoriah, A. (2015). *Materialism, sportsmanship, and sport performance on athletes*. Faculty of Sport Science. Semarang State University. Republic of Indonesia.
- Raedeke, T. D., & Smith, A. L. (2001). Burnout in sport: A review and critique. *Journal of Applied Sport Psychology, 13*(1), 1-35.
- Rohde, M., Breuer, C. (2016). Europe's Elite Football: Financial Growth. Sporting Success, Transfer Investment, and Private Majority Investors. *International Journal Of Financial Studies, 4*(2), 12.
- Senjanin, M. (2001). *Neki aspekti motivacije kod sportaša*. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Shou, Y., Chen, W., & Chen, Y. (2016). The relationship between contract satisfaction and burnout among professional athletes. *Journal of Sport and Health Science, 5*(4), 383-389.
- Silva, J. M. (1990). An analysis of the training stress syndrome in competitive athletics. *Journal of applied sport psychology, 2*(1).
- Smith, R. E. (1986). Toward a cognitive-affective model of athletic burnout. *Journal of sport psychology, 8*(1).
- Smith, A. L., & Smoll, F. L. (1990). Stress and burnout in youth sports: A field study of youth soccer coaches. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 12*(3), 249-262.
- Smith, R. E., Smoll, F. L., & Cumming, S. P. (2008). The youth sport burnout questionnaire: A measure of burnout in children and adolescents. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 30*(5), 646-662.

- Sorić, I. (2021). Mogu li nagrade povećati intrinzičnu motivaciju za učenje? – Pregled istraživanja. *Suvremena psihologija*, 24(2), 127-152.
- Stoyel, H., Delderfield, R., Shanmuganathan-Felton, V., Stoyel, A., Serpell, L. (2021). A Qualitative Exploration of Sport and Social Pressures on Elite Athletes in Relation to Disordered Eating. *Frontiers In Psychology*, 12.
- Taylor, E., Huml, M., Dixon, M. (2019). Workaholism in Sport: A Mediated Model of Work–Family Conflict and Burnout. *Journal Of Sport Management*, 33(4), 249-260
- Vallerand, R. J. (2007), *Intrinsic and extrinsic motivation in sport and physical activity*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Vallerand, R. J., Losier, G. F. (1999). An integrative analysis of intrinsic and extrinsic motivation in sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 11(1), 142–169.
- Weinberg, R.S., Gould, D. (2003), *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Champaign: Human Kinetics
- Weiner, B. (1974), *Achievement motivation and attribution theory*. Morristown, New Jersey: General Learning Press.